

રચનાર :

હજીનસાહી લાખંશંકર પંડ્યા (ખંભાતનિવાસી).

ખંભાત દરબારી પ્રેમના મોઝ મેનેજર.

III

1975

18

19/25

પ્રસન્ન-પાઠાવળી.

પ્રસિદ્ધતા :

સા. પ્રસન્ન હજીનસાહી.

હોડ મિસ્ટ્રસ, ઈચ કન્યાશાળા નં. ૨

અર્થ દલ નિવાસી.

અને

ધી કમ્પો સોસાયટી ટ્રિબ્યુન ડાસ.

અ. ખંભાત.

૧૨૨૭૬

## શુદ્ધિપત્ર.

પૃષ્ઠ	ઓળ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
+	+	પ્રસન્ન પાઠાવઠી	પ્રસન્ન-પાઠાવઠી
૨	૭	ચંચળા ન	ચંચળા ના
૩	૧૮	માગે	મારે.
૪	૭	છાતીનો	છાતીનો ન.
”	૧૭	ખાણી	ખાલી.
૧૦	૨૨	સમજાણના	સમજણુ ના.
૧૧	૧૬	કંટીવાળો	કન્ટીવાળો
૧૩	૧	સાંભળવો	સંભાળવો.
”	૧૩	એકમેકને	એકમેકનો
૧૬	૧૫	દુષપાક	દુષપાક.
૨૦	૧	(ધરો)	(ધારો)
૨૧	૪	કૃત્યાની	કૃત્યાનું
૨૬	૧	ફલની	ફલની
૨૩	૨૨	ચીઠ્ઠી	ચીઠ્ઠી
૩૦	૬	ચલ્લીઓ	દેવચલ્લીઓ
૩૮	વિદ્યારૂપ દેવીની મહત્તા એ વિપવના ધોળનો રાગ “ હૈયે ખેળામાં ઘાલી ખીચટી ”		
૪૧	૨	અધિક	અવધી
૪૨	૮	દુષપાક	દુષપાક
”	૩	શાન્તિથીરે	શાન્તથીરે
૪૩	૧૪	ખારથી	મારથી
૪૫	૩	સંચ	સંપ
”	૧૦	રવા	રવા

Reg No. 103

# પ્રસન્ન પાઠાવઠી

—અથવા—

બાળ સુબોધ ગરબાવળી

ઉપભાષિ

પ્રસન્ન પાઠાવઠી આ રૂપાળી, સુબોધ દે સંસાર સર્વ ટાળી;  
જેમાં રહું હિત અધિક નહીં, બાળા ધરે હાથ ઉમંગ આપી.

રચનાર:

છગનલાલ લાધરાંકર પંડ્યા,  
ખંભાત દરબારી પ્રેસના માલ મેનેજર.

પ્રસિદ્ધકર્તા:

પ્રસન્ન છગનલાલ.  
હેડ મિસ્ટ્રેસ, ઔચ કન્યાશાળા નં. ૨ અને ધી કેમ્પે  
સોસાયટી શ્રીમેલ કલાસ.

આવૃત્તિ ૧લી	પ્રત ૧૦૦૦
સને ૧૯૨૫	સંવત ૧૯૮૧

કિંમત ૦ : ૫ : ૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય  
અમદાવાદ  
ગુજરાતી કોપીશર્ટ-સંગ્રહ  
૧૨૨૭૬

અમદાવાદ-સલાપોસ રોડપર  
શ્રી ડાયમંડ ન્યુબિલી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં  
પરીખ દેવીદાસ જગનલાલે છાપ્યું.

# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાત કૅપીરાઈટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૬૨૨૬૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પ્રેક્ષા પાઠાપત્ર

વિષય ૬-૨૭

## અર્પણપત્ર

### શાદ્દલવિહીડિત

સાવિત્રી અહલ્યા રતિ રૂપક્ષ્મી, સીતા શચી દ્રૌપદી,  
પંકાતી દમયંતી દુર્લા સતી, તારામતી પાર્વતી,  
મુકન્ધા સરદારબા શુભકથા, સેવી મજી સન્મતિ,  
માટે પુત્રી પ્રસન્ન હે ! પ્રિય તને, અર્પું લક્ષ્મી આ કૃતિ. ૧

નાની ઉમ્મરમાં તજી અહિં તને, માતા ગર્ભ સ્વર્ગમાં,  
ભાવેથી ભણી હર્ષભેર ઉછરી, ઉત્કૃષ્ટ સંસર્ગમાં,  
માની ખોટ ખડી થતાં ગમ અહીં, વેડી વડી વિપતિ,  
માટે પુત્રી પ્રસન્ન હે ! પ્રિય તને, અર્પું લક્ષ્મી આ કૃતિ. ૨

દીઠો દંભ ન ગર્વ તેમ છકતી, છાયા ન દીડી રતિ,  
દીડી નિર્મળ નમ્રતા નયનમાં, પ્રલક્ષ તે પુરતી,  
તારા ગુણ ગણી શકાય હું થકી, તેવી ન મારી ગતિ,  
માટે પુત્રી પ્રસન્ન હે ! પ્રિય તને, અર્પું લક્ષ્મી આ કૃતિ. ૩

સત્કાર્યે ધરી ધૈર્ય આગળ ધસી, પાછી ન પાતી કરી,  
ભક્તિ ભૂધરની ભરી હૃદયમાં, વિવેક ના વિસરી,  
દાઝી દીનતણા દુખે દીલવિષે, એ યાદ આવે અતિ,  
માટે પુત્રી પ્રસન્ન હે ! પ્રિય તને, અર્પું લક્ષ્મી આ કૃતિ. ૪

છગનલાલ ભાઈશંકર.



## પ્રસ્તાવના.

બાળકેળવણી લાયક કવિતાની ઘણી અછત છે, તેથી તેવી કવિતાના જથ્થામાં કંઈક ઉમેરો થાય એવા હેતુથી આ પુસ્તક મારા પિતાશ્રીએ રચેલું છે. બાળગરબાવળીના કેટલાક વિષય તેમને પસંદ પડવાથી તે આમાં તેમણે લીધા છે, તેથી તે ગરબાવળીના કર્તાના તે આભારી છે.

બાપા જેમ અને તેમ સરળ અને સાદી રાખી છે. જ્ઞાન સાથે ગમ્મત મળે, હિસાહ અને ઉમંગમાં વધારો થાય એવી બોધદાયક ગરબીઓનો પ્રસિદ્ધ અને દેશી રાગમાં બાળવર્ગથી તે છઠ્ઠા ધોરણ સુધીના ક્રમવાર યથાશક્તિ પ્રમાણે સમાસ કર્યો છે. તદુપરાંત ટ્રેનિંગ કોલેજમાં અભ્યાસ કરનાર માટે પણ તેવીજ ગોઠવણ રાખી છે.

ગરબીઓ કેમ ગાવી તેને માટે દરેક ગરબીના મથાળે એકેકી સુપ્રસિદ્ધ કઠી ટાંકેલી છે, જેથી ગાનાર-ગવરાવનારને હરકત સોસવી પડે તેમ નથી. આ પુસ્તક માટે કંઈ ફેરફાર કરવાની કોઈના તરફથી યોગ્ય સૂચના થશે તો તેપર ખીચી આવૃત્તિ વખતે ઉપકાર સાથે લક્ષ આપવામાં આવશે.

આ પુસ્તકની છપામણીના ખર્ચના સંબંધમાં બાપશ્રી બેગીલાલ છગનલાલ રેશમવાળાએ યોગ્ય મદદ આપી છે, તે સારૂ તેમનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

## પ્રસન્ન પાઠાવલી.

### ખાળપ્રાર્થના

[ 'રતનાળી સીતાજીએ વેણુ વઢોડી'—એ રાગ. ]	
હાથ જોડી હેતે હરિ પાપ હું લાગું, આપ પાસ નમી એટલું નાથ માગું.	૧
મહારાજ મને ઉમદી મૂર્તિ આપો, મારી જડતાનું મૂળ જરેજર કાપો.	૨
સંપન્ન રહે સહુની સાથ સારો, વિસરાય ન કોઇ તણા ઉપકારો.	૩
ખાર લે ન ખમર કોઇ દિવસ મારી, વેર ઝેર વધુમાં વસે ન વિકારી.	૪
હોય પાપ અગ્નિપણેથી થયેલાં, વીખી નાખો વિભુ વટ રાખી વહેલાં.	૫
મારાં વાંલાં માખાપ કુશળ રોજ રાખો, કરુણાની નજરથી નિરંતર ઝાંખો.	૬
શુભ શાન્તિનો હાથ સદા શીર થાપો. કોઈ દિન રહે દીલમાં ન કળાપો.	૭
મોગરામાં મીઠાશ રહે જેમ પૂરી, તેમ વાણીમાં તેવી બરાય મધુરી.	૮
સહુ વે'મની વાત ગણે મન ખોટી, તેવી તેને તમે પાડજો ગમ મોટી.	૯
આપ ઉપર લાવ હમેશ રખાવો, નીતિ ધર્મનો મારગ સરસ ખતાવો.	૧૦
શુદ્ધમાં જેમ ચંદ્રકળા રોજ અદતી, મારા દેશની તેમ રહે રોજ અદતી.	૧૧
મારી માગણીઓ સહુ મંજુર કરજો, દીનનાથ દયાળુ દયા દીલ ધરજો.	૧૨



નાલકર્મ માટે.

## કાયલ વિષે\*

[ કાળી કાયલ બોલે—એ રાગ. ]

કેમ કાયલ બોલે,	કૂઉગ	
આંબાડાળ હિંદોળે.	કૂઉગ	૧
સાખ સુંદર ઝોલે,	કૂઉગ	
ચઢી વાના વ'ટોળે.	કૂઉગ	૨
સ્વાદમાં આની સોળે,	કૂઉગ	
ડાહી દિવસ ઘોળે.	કૂઉગ	૩
ખસી તે લઈ ખોળે,	કૂઉગ	
કાડથી કરકોલે.	કૂઉગ	૪
કાળી છે પણ તેનો,	કૂઉગ	
રાગ કેવો મઝેનો.	કૂઉગ	૫
ગુણ પૂજ્ય રૂડા,	કૂઉગ	
કાગ નિંદાય ભૂંડા.	કૂઉગ	૬



## એક કુકડાને રમાડતી છોકરી

[ અડીઠડીના અવળા દોર—એ રાગ. ]

વા'ણું વાયુ ઉઠયા લોક,	
ને! છંટાય છટાથી ચોક,	
ચતુર ચઈ ચંચળા ન ચૂક,	
બોલ રે કુકડા કૂકકૂકક.	૧

\* એક છોકરી ઇલાયદી ઉભી રહી ઠડી માંહેલી એકઠી લાંટી બોલે અને બીજી છોકરીઓએ ફક્ત “કૂઉગ” એટલું જ બોલવું.

મુંદર તારી દિસે આંખ,	
ચાંચ વળી પંકાતી પાંખ,	
પાછળ પીંછાં ચળકે ખૂબ,	
બોલ રે કુકડા કુકકુકક.	૨
માંજર રાતીચોળ જાણાય,	
પેખી પરવાળાં શરમાય,	
માથાપર શો ? મૂક્યો ખૂંપ,	
બોલ રે કુકડા . કુકકુકક.	૩
કર હું આગળ સાચી વાત,	
બડકે છે શું ? બોળા બ્રાત.	
નોર કરી ઝાઝું નવ ઝૂક,	
બોલ રે કુકડા કુકકુકક.	૪
ઉંધ્યો આપે કંઠકે જવાબ,	
જાગ્યો માગે જખરી થાપ,	
તેં શું ? તેવી પકડી ટૂંક,	
બોલ રે કુકડા કુકકુકક.	૫

## કબૂતર વિષે

[ રાગ હપરનો.]

કબૂતર જાતે બહુ કંગાલ,	
ખીંકણ બોળું બડકણ બાળ,	
જંતુની ના હાનિ કરે,	
દડબડ દોડી દાણા ચરે.	૧
લોટણ લક્ષી ગીરેઆજ,	
પાળે ખુશ થવા જન કાજ,	
ચાહુ શિરાજી ચરચરી,	
કાસદિયાં વિસરાય ન જરી.	૨

અહીં ફરતાં તે છે જંગલી,  
ગટર ગટર ખોલે ઉલળી,  
અસમાની છે તેનો રંગ,  
ઉપજવે અદકો ઉમંગ.  
પછવાડે લીસોટા બેથે,  
કાળા કાજળ સરખા તેથ,  
છાતીનો છુપે ચળકાટ,  
ધડ્યો વિધિયે એવો ઘાટ.

૩



## સુધરીના માળા વિષે

[ બિલ્લી વાધતણી માસી—એ રાગ. ]

સુંદર સુધરીનો માળો,  
બે'નો લાવ થકી લાળો. ટેક.  
સુધરી સુધરી લોક કહે, પણ સુધરી ડા'પણ સાચું;  
આપણને હેરત ઉપજવે, કામ ન એનું કાચું. સુંદર૦ ૧  
ગહન ગતિથી ધાસ ગુંથીને, કાધી શુદ્ધ સફાઈ;  
જાણે ટાંકી તરકીએ શું ? ટોપી આ મુગલાઈ. સુંદર૦ ૨  
બચ્ચાં માટે બાકાં પાડી, ખોડી ખાસ ખીલાવી;  
લલીજગા બેઠવણલયવાળી, જુક્તિ ડીક જમાવી. સુંદર૦ ૩  
બાર મેઘ તૂટે પણ બિંદુ, પડવા એક ન પામે;  
છાશ અને ઘી ગળવા લોકો, લગાડતા સૌ કામે. સુંદર૦ ૪



## મનહર મેના

[ ડરમાં ડું હીલ સાથ જાહરા ડરમાં ડું હીલ સાથ—એ રાગ. ]

મારી મનહર મેના થનથન નાચી બોલ મધુરા બોલ,  
તને અરપું મેવા હરખે રાચી કોડથકી કરકોલ.

લાયક રહી છેલ છખીલી, રૂપે રસીલી, રસીક રંગીલી,  
અંતરના પટ ખેલ, મારી મનહર. ટેક.

જેયા કરે શું ? ટકટક સામું,  
આમ કરે તે સંધુ નકામું,  
લાગે મને ના કેમ ? હંગામું,  
કેવી રીતે હું આનંદ પામું,  
વા'લ થકી વા'લી સ્થિર વિરામું,  
જ્યના ઝવાહિરમાં ઝટ જામું,  
કે'તો તને મીઠી મસ્તક નામું,

તક સમજી કર તોલ, ડોલ, ખેલ, દે કોલ. મારી મનહર૦

## વર્ષગાંઠના ઉત્સાહમાં ભરાતા સમાજમાં મદદ કરવા વિષે

[૭૪ સખી તું બેઠી થા, નૃપ હભા દુપાળુ હાં.-એ રાગ.]

વરસગાંઠ મારી આજ, સળગ્ય તે સખી સમાજ,  
ભરું હું સાજ કરી તયાર, આવજો તું મદદ કાજ. વરસગાંઠ૦ ટેક.

રજુ થયા છે ફૂલહાર, કલગી સાથ મૂલહાર;  
અત્તર ગુલાબ પાન, આવશે થશે ન વાર. વરસ૦  
વડું ખીંછાનું ઘેર છે, હરિતણી લહેર છે;  
સરસ આ' સીલોનની, લળી મહી લહેર છે. વરસ૦  
માયાળુ છે માત તાત, હાંસીલો ભણેલ બ્રાત;  
ભાભીની તમામ વાત, જેને શીર ઉંચ જાત. વરસ૦  
ડરતો ના દુપાતી ના, છખીલો હે ! છુપાતી ના;  
ઘટ મહી ગુંચાતી ના, શરમમાં સમાતી ના. વરસ૦  
આવવા માંડી સખી, ખસીશ ના હવે તું બે'ન;  
સરભરા ઉઠાવજો, યશ મળે આધિક એ'ન. વરસ૦

## સમાજનો ઉપકાર માનવા વિષે

[ ભેશ્વી:-કોઈ રબઝી મરજી કયા જાને—એ શાહ. ]

આ સુંદર આજ સમાજ મળ્યો, અંતરમાં અનહદ હર્ષ હળ્યો;  
કળતાં નવ કિંચિત જાય કળ્યો, સર્વોત્તમ તમ સહભાવ લળ્યો.

આ સુંદર૦

શુભ કર્મતણો કણ આજ ફળ્યો, દુર્લભ દરશનનો લાલ લળ્યો;  
તમ સન્નનનો ઝટ ખોલ પળ્યો, ઉપકાર ધણો અમ શીર ઢળ્યો.

આ સુંદર૦

સુખ સત્ય સુગંધ સમીર વળ્યો, રસરંગ રસિક ધસી ઉઠળ્યો;  
ગજરા ફુલ સાથ ગુલાબ ગળ્યો, તનનો મનનો પરિતાપ ટળ્યો.

આ સુંદર૦

## શ્રવણની માતપિતા પ્રતિ લક્ષિત

[કદયાણુ: આવો આવો આમ, સૌ બાળકો તમામ—એ રાગ.]

કરાવી જનરા ચઢાવી કાવડે, પાંગળાં માખાપને રીઝી  
કડે ધડે (ટેક)

સુઘડ સુશીલ હે! સુદઢ કુર્લોન વૌર, શ્રવણ તને સાખાશ;  
અણુમાત્ર તેં અંગ ન ચોર્યું, કે હઠળ્યો ઉલ્લાસ. કરાવી૦ ૧  
અવલ થકી તે આખર સુધી, હુકમ ઉઠાળ્યો શીર;  
હોંસીલા શુભ હોંસ ખતાવી, હાર્યો ના રજ ધીર. કરાવી૦ ૨  
વાટે ઘાટે વિપત વેદતાં, બહુ લીધી ખરદાસ;  
માયાળુ મમતી મનગમતા, રાખી નહિ કચાશ. કરાવી૦ ૩  
મચકોડયું ના મુખ નહિ ત્યમ, કડવાં ખોલ્યો વેણુ;  
નોંધી રાખ્યાં તેની સાથે, નેહભરેલાં નેણુ. કરાવી૦ ૪  
થશે દીકરા આ દુનિયામાં, થોડા તુજ સમાન,  
'તું ને તું' તેજસ્વી તારૂં, માધ્યે ગુણિયલ જાન. કરાવી. ૫

## કસરત વિષે

[ આવો બાળકો આ વાર—એ રાગ ]

લટકતી આ લઈ દોરી, સખી સૌ આપણે ચાલો;  
કુદી કરીએ સરસ કસરત, રહ્યો આ ઠામ રૂપાળો. લટકતી આ બેઠક  
વિના કસરત શરીર સાફ, રહેના એ નિયમ જાણો;  
સખી તેની જરૂર છે ખાસ, ઉલટ અંગે અધિક આણો.

લટકતી આ ૦ ૧

પર્યે ખોરાક તે પાકો, અને લોહી સરસ તેનું;  
અને બાંધો બહુ મજબૂત, જુકે બળ સામર્યું જેનું. લટકતી આ ૦ ૨  
અડે ના રોગ હઠે આળસ, વધે દીલમાં બહુ રસકસ,  
ધૂમે લોહી ધસી નસનસ, રહે સ્ફુરતી રસીલી બસ. લટકતી આ ૦ ૩  
શરીર સાફ બધું સાફ, નહિ તો ધોર અંધારું;  
શરીર વાંસે સમાયું સુખ, શરીર બચવા તણું બારું. લટકતી આ ૦ ૪



## ઝેરી જનાવરથી દૂર ખસવા વિષે

ગરબી.

[ હાં હાં રે કે ચોરા છાબનના—એ રાગ ]

કાનખજુરા સાપ ઘો ને વીંછી,	
તેના નામ ઉપર ફેરવો પીંછી.	૧
ચૂંક ભેરવે ચાકલણ ચંડાળણ,	
તીખી તુચ્છ તણુછ ઉડતી એ પણ.	૨
પાપી પૈડવાં કોડિયાં વિષવાળાં,	
કામ કરે એ કાળ સરખાં કાળાં.	૩
અજગરો અનાહી અઃખંગી,	
મદમાતા મતોર જાખર જંગી.	૪

મધમાખી ઝીમેલ ભમરા ભમરી,  
કંખ મારે પીડા પ્રસરે જખરી. ૫  
હડકાયાં હરામાં જે પ્રાણી,  
કરી નાંખે એ અંદગી ધૂળધાણી. ૬  
એવાં પ્રાણીયાં ચેતી દૂર ખસવું,  
તેના ભણી કદાપિ ના ધસવું. ૭

## માલણુ મોગરો લાવ

[ મારી માત બહુચરા રે લોલ—એ રાત ]

માલણુ લાવ મોગરો રે લોલ,  
ખોળાને ખરેખરો રે લોલ,  
પૂરો હોમ પાધરો રે લોલ. માલણુ ૦ ટેક. ૧  
ગોઠવજો ગુલાખને રે લોલ,  
છતી રાખી છાખને રે લોલ,  
જોજો દેતી થાપને રે લોલ. માલણુ ૦ ૨  
જાઘ જુઘની કળા રે લોલ,  
મળા આવે નેટલી રે લોલ,  
લેતી આવજો વળા રે લોલ. માલણુ ૦ ૩  
વાસી તે ન લાવતી રે લોલ,  
કસુર ના જણાવતી રે લોલ.  
ન દીલ દુભાવતી રે લોલ. માલણુ ૦ ૪  
જોજો વિસરી જતી રે લોલ,  
થેલી કરતી ગતિ રે લોલ,  
મારી ના જતી મતિ રે લોલ. માલણુ ૦ ૫

મારે તેનું કામ છે રે લોલ,  
તું લાથ લગામ છે રે લોલ,  
તને દેવું દામ છે રે લોલ. માલણુ ૬  
વેણી મારે ગુંથવી રે લોલ,  
પાડી જાત જૂજવી રે લોલ,  
ખરું મન ખુપવી રે લોલ, માલણુ ૭

## વિદ્યા કેમ આવે ? ( પ્રશ્નોત્તર ).

[ આવો રે વેવણો હમચી કૂંદવા—એ રાગ ]

શાણી રે સખી તને સગી બે'ન જાણી,  
સગી બે'નથી પણ સરસ પીછાણી,

પૂછું આણી વા'લ, સમજાણુ આલ, વિદ્યા કેમ આવે ! 'ટક.

- મને લાગે તેનો ગળકો, વિદ્યા કેમ આવે?  
ચાલુ રે'તો હમળકો, વિદ્યા જટ આવે. ૧
- મને ખરેખરે રહી ખટકો, વિદ્યા કેમ આવે?  
લથડે તો લટકો મટકો, વિદ્યા જટ આવે. ૨
- મને શાન રહીને ભાન, વિદ્યા કેમ આવે?  
ધરથી રે'તો દટ ધ્યાન, વિદ્યા જટ આવે. ૩
- મને પડે નહિ બહુ ભૂલ, વિદ્યા કેમ આવે?  
ફટે તો ફેગટ ફૂલ, વિદ્યા જટ આવે. ૪
- મને તનમન લાગી તાન, વિદ્યા કેમ આવે?  
હડી હે તો અભિમાન, વિદ્યા જટ આવે. ૫
- મને સુધરી શુદ્ધ વિચાર, વિદ્યા કેમ આવે?  
સમજે તો સઘળો સાર, વિદ્યા જટ આવે. ૬



## પહેલા ધોરણ માટે.

અરબી.

### વા'લી બહેનનું નિશાળે જવું.

[મારી અંબામાને ગેરજ સાથે જો—એ રાગ.]

મારી વા'લી બે'ન જાય નિશાળે જો,	
તે વળગી સુખના ડાળે જો.	૧
મારી વા'લી બે'ન હઠ ના કરતી જો,	
આનંદે હરતી કરતી જો.	૨
મારી વા'લી બે'ન બહુ ના રમતી જો,	
ના કેતી પેઠે ભમતી જો.	૩
મારી વા'લી બે'ન વાંચે પાઠ જો,	
ગમતો ના હાસો હાઠ જો.	૪
મારી વા'લી બે'ન ચઢે ન ચાળે જો,	
કંકાસ થકી કંટાળે જો.	૫
મારી વા'લી બે'ન બળતા ખાળે જો,	
પાટી ખરિયો સંભાળે જો.	૬
મારી વા'લી બે'ન નામસ ટાળે જો,	
નિશાળ તજા નીમ પાળે જો.	૭
મારી વા'લી બે'ન બોલે વા'લુ જો,	
કે' કળિયાનું મોં કાઝું જો.	૮
મારી વા'લી બે'ન વખત ન ગાળે જો,	
તે ધરથી હાંડે દાળે જો.	૯
મારી વા'લી બે'ન કમણા લૂછે જો,	
કે' ભૂલ પડે તો પૂછે જો.	૧૦
સહબોધ ભણી તે ભાળે જો,	
સમજણ ના ધરમાં ચાલે જો.	૧૧

# ૧૨૨૭૬ એને આળસ નથી.

. મરણી.

[ અચકો મચકો કારેલી—એ રાગ. ]

એ ઉઠી સવારે દાનણ કરતી,  
 કરતી કળશાપૂજા એ'ન, આળસ અંગ નથી એને.  
 માથું હોળાવી ના'ય પછી  
 હરખે કરતી હરિપૂજા, એ'ન, આળસ૦ ૧  
 પછી પાઠ પૂરો સમજી રહીને,  
 ગડિયા ઝટ ગોળી જાતી, એ'ન, આળસ૦  
 ગરબા ગરબી પદ ગીત રૂડાં,  
 સુર તાલચક્રી તે ગાતી, એ'ન, આળસ૦ ૨  
 લુગડાંનું જતન કરે ઝાઝું,  
 ચોપડીઓનું પણ તેવું, એ'ન, આળસ૦  
 પૂછે શરમાતી શરમાતી,  
 હોય કોઈ સમે કે લેવું, એ'ન, આળસ૦ ૩  
 નાનું મોટું ઘડિયાળ જુએ,  
 કુંચીની ખખર પડે છે, એ'ન, આળસ૦  
 કદલાક મિનીટ ગણી કાઢે,  
 જોયું તે હાથ ચઢે છે, એ'ન, આળસ૦ ૪  
 ચીવટથી ચોખ્ખા દાળા વીણે,  
 હળવેથી આધણ મૂકે, એ'ન, આળસ૦  
 કંટેવાળો કરતાં કદીએ,  
 એ ચંચળબા ના ચૂકે, એ'ન, આળસ૦ ૫  
 પાણી ગળતાં ગૂંચાય નહિ,  
 નહિ ગરજ પડે કૈં મારી, એ'ન, આળસ૦  
 એ ગજા પ્રમાણે કામ કરે,  
 હૈયે રાખી હુશિયારી, એ'ન, આળસ૦ ૬

નિશાળ તણું તેડું ન ગમે,  
 ગ્નય વખત ભસો એ વરતી, એ'ન, આળસ૦  
 મીઠા બોલી દસતી રમતી,  
 એનાથી આંખા હરતી, એ'ન, આળસ૦ ૧  
 એ દીવાની દીવટ વણતી,  
 પૂગનતા વાસણુ ઘસતી, એ'ન, આળસ૦  
 રૂડી વાત ભલી શિખામણુની,  
 એના દીવમાં બહુ દસતી, એ'ન, આળસ૦ ૮

## ખાળાઓની મિજબાની.

( માળવડેથી જોગી આવ્યો—એ રાગ. )

આવો આવો અલોઓ આવો કરોએ આજ ઉગ્ગણીરે,  
 ઉગ્ગણીમા શું શું ? કરવું તે તમને કહું શાણીરે, હારેહાં ૧  
 કાળૂકગિયા બદામ પોસ્તા મનગમતી ચારોળીરે, હારેહાં  
 ખજૂર ખારેક કોકડોઓ રેવડોઓ ખાંડે રોળીરે. હારેહાં ૨  
 અખોડ અંજીર શકરપારા લીલી સુકી દ્રાખરે, હારેહાં  
 મૂળા મોગરોઓ મોળેલાં માની લેવાં શાકરે. હારેહાં ૬  
 જોળપાપડી ગસોઓ ધાણી ભાંયસીગના ખીયારે, હારેહાં  
 ચણા પુઆને ચવડા ચોખા મગદળ પાપડ મઠીયારે. હારેહાં ૪  
 ઘણીઘણી ચીજ ગણી અથાણાભણી હવે તો વળોએરેહારેહાં  
 જો! બૂલમાંએ વાત રહે તો અધવચ ખાતાં ખળોએરે. હારેહાં ૫  
 બોળ ભલી સંભારી કેરી બડાક લઘને બોલેરે, હારેહાં  
 ખીલી સાથે ખોર મળે તો હરખે હૈયું ડોકેરે. હારેહાં ૬

\* છાકરીઓએ જોળ કુંડાળું વળી એક ખીજના ખલાફર  
 હાથ રાખી એક છાકરીએ ગરખી માંહેલી અફેકી લીટી બોલવી,  
 અને ખીજોએએ નીચાં નમી “ હારેહાં ” બોલવું.

ગોળ ચીરોંયાં શુંદાં ગરમર આંખાહળદર આદુરે, હારેહાં ૦  
 લીંબુ કેરાં લાલ કરમદાં મરચું તો એકાદુરે. હારેહાં ૦ ૭  
 છાનું છપનું તે નહિ ખપનું બાધ ધરમનો ના'વેરે, હારેહાં ૦  
 એવી રીતે ભાગે પડનું ગન્નમુજળ સૌ લાવેરે. હારેહાં ૦ ૮  
 દળીમળી ગોઠવણી મુજળ અકેટી ચીંજ લાવીરે, હારેહાં ૦  
 બે જળીઓ શરમાતી હુસકાં ભરતી પાછી આવીરે. હારેહાં ૦ ૯  
 તેને ખાસી ધીરજ આપી હૈયા સાથ લગાવીરે, હારેહાં ૦  
 દળવે રહીને આંસુ લુછી શાન્ત થવા સમજાવીરે. હારેહાં ૦ ૧૦  
 વાર ન લાગી વિનય ઉલટસલ જટપટ પીરસણુ આંધુરેહારેહાં ૦  
 તે અટપાતાં તરત સહુએ જમવામાં મન ઘાલ્યું. હારેહાં ૦ ૧૧  
 લોલો મારા સમ છે તમને આમ કરોછો શાનેરે, હારેહાં ૦  
 નાના બસબસ બહુ થયુ બા કેમહવે મન માનેરે. હારેહાં ૦ ૧૨  
 એકમેકને હસ્તે મુખડે આગ્રહ ઉત્તમ આપ્યોરે, હારેહાં ૦  
 અંતઃકરણતણો ઉમળકે જરા રહે ના જાણ્યોરે. હારેહાં ૦ ૧૩  
 શર થયા પછી ગરબા રહી ના એકે વાત અધુરીરે, હારેહાં ૦  
 હસતા રમતા ઘેર સૌંધાવ્યાં ઉગાણી થઇ પૂરીરે. હારેહાં ૦ ૧૪

## રસ્તામાં ચાલતાં સંભાળ રાખવા વિષે.

( રંગતાળી રંગતાળી રંગતાળીરે, રંગમાં રંગતાળી—એ રાગ. )

ઘોડાગાડી ઘોડાગાડી ઘોડાગાડી, સાભળજો બે'ન મારી.

જતાં આવતાં આવે આડી.	સંભાળજો ૦ ૧
ઉંટ હાથી વળી ભેંશ પાડા,	સંભાળજો ૦
ગાય મતોર સાંઢીઆ આડા.	સંભાળજો ૦ ૨
બાબુ ઉપર ચાલવું ચેતી,	સંભાળજો ૦
અડચણ નહિ આવે એથી.	સંભાળજો ૦ ૩
રમે હુંદુંદું ઢોલ વગાડી,	સંભાળજો ૦
બહુ બજાણિયા પગ માંડી.	સંભાળજો ૦ ૪

કોઈ જગાએ ખેલ મહારી,	સંભાળજો ૦
મચવી કુકે બહુ ભારી.	સંભાળજો ૦ ૫
જુએ ધીરે રહી લોક ધારી,	સંભાળજો ૦
ગુંગાંકાતરકેરી કારી.	સંભાળજો ૦ ૬
આવી વેળાએ કાવતી સારી,	સંભાળજો ૦
માટે રાખવી બહુ હુશિયારી.	સંભાળજો ૦ ૭
ફરે લાકડાં માલનાં ગાડા,	સંભાળજો ૦
તેના પૃથ્વીપર રહે રાડા.	સંભાળજો ૦ ૮
તે તાણવાની ટેવ ભૂંડી,	સંભાળજો ૦
ફાંસવાગે કાંતો આંખ જાય કુટી.	સંભાળજો ૦ ૯
કંઈ છાકટા રાખે છાનાં,	સંભાળજો ૦
જુગતીએ જુગારનાં પાનાં.	સંભાળજો ૦ ૧૦
એની પાસે ઉભાં નવ રે'વું,	સંભાળજો ૦
શાણું સમજુને શું ? કે'વું.	સંભાળજો ૦ ૧૧

### બોધ માનવા વિષે.

[ સામી ભાંતે ચાર જાણિયાં રે વરણોગિયા—એ રાગ. ]

ફોડા અંબોડો વાળિયે રે, બોધ માનીયે.

સીધે મારગ ચાલિયે રે. બોધ ૦ ૧

ભૂંડા સામું ન ભાળીએ રે, બોધ ૦

નીચાં નેણાં ઢાળીએ રે. બોધ ૦ ૨

ભણતાં ના કંટાળીએ રે, બોધ ૦

ટાઈલી વાતો ટાળીએ રે. બોધ ૦ ૩

ટેક બહુ સંભાળીએ રે, બોધ ૦

બોધ્યું પોતાનું પાળીએ રે. બોધ ૦ ૪

આજસને ઉછાળીએ રે, બોધ ૦

ફાગટ કાળ ન ગાળીએ રે. બોધ ૦ ૫

છીંકતાં છીંકું ન. પાડોંએ રે,	બોધ૦	
નરસી ટેવ નસાડોંએ રે.	બોધ૦	૬
કળયો ના ઉઠાળોંએ રે,	બોધ૦	
હુંપદ ઝટ ઉઠાળોંએ રે.	બોધ૦	૭
સીલેટપેન ના ઉઠાળોંએ રે,	બોધ૦	
રીઝીએ ડા'પણુ ડાળોંએ રે.	બોધ૦	૮

## ભણવા વિષે.

[આઞ્યાં તો ભલે આઞ્યાંજ—એ રાગ.]

ભણોંએ ભાવે ભણોંએજ,	
ભણોંએ તેવું ગણોંએજ.	૧
લાભ બરાબર ભણોંએજ,	
છકના ખીને છણોંએજ.	૨
આવી હરકત અણોંએજ,	
હિંમત રાખી હણોંએજ.	૩
વરવી વાણી વણોંએજ,	
ધરીએ ધીકતા શણોંએજ.	૪
ચાતુરી ચિત ચણોંએજ,	
ખાંપણુ ખંતે ખણોંએજ.	૫
નકટાની નોંધણોંએજ,	
કોઇ દિવસ ના ચઢોંએજ.	૬
ડાહ્યાંડમરાં બણોંએજ,	
ઠાલાં નાજ ઠહણોંએજ.	૭
છે ખીજ શીખ ઘણોંએજ,	
રમીએ કાચ ન કણોંએજ.	૮

## ગાયના ગુણ.

ગરબી.

( મારા સમ બાલોને વા'લા—એ રાગ. )

ભલી ગાય આવ તને ભેટું,  
 ગમે તુંથી પડવું નહિ છેટું. ભલી૦ ૧  
 ઉભી ગોળ સીંગડીઓ તારી,  
 આરે પગ સરખાની અડીદારી. ભલી૦ ૨  
 ખરીમાલી ફાટ પડી ખારી,  
 પુછડાના વાળ નહિ રારી. ભલી૦ ૩  
 ઝાગુળુ વાગે ઝાંઝરોઓ પોતી,  
 ફેરે કાન ખુશ ખરા ખાલી. ભલી૦ ૪  
 ગમે તારું દૂધ પીવું તાજુ,  
 એમાં ચિત્ત ચોટી રહે જાજું. ભલી૦ ૫  
 પુજો ઘાસ ગોતું એવું ખાતી,  
 દેતી દૂધ દો'ણી ભરી બનતી. ભલી૦ ૬  
 બહુ ચીજ દૂધનણી થાતી,  
 ખરે આખી ખસકમાં પંકાતી. ભલી૦ ૭  
 દહી ઘી મલાઈ ને દૂધપાક,  
 બહુ મીઠી ખાસુદીનો નહિ થાક. ભલી૦ ૮  
 માખણુ પેંડા ખરશી મજેની ખીર,  
 શીખંડથી થંડક વળતી શરીર. ભલી૦ ૯  
 આવે ભોં ભોં કરતી સમી સાંજે,  
 વાછરડાંની ધવરાવી ભૂખ ભાંજે. ભલી૦ ૧૦  
 ગવાનક આવ તને ધાલું,  
 પૂંળા નાંખી પ્રેમથી પંચાળું. ભલી૦ ૧૧

## સાતવાર.

ગરબી.

( સખી સામળો સુહાગીરે—એ રાહ. )

આદિત ઉગ્યો આકાશમારે, સખી માઈ મન મોઢ્યુરે.

ફરતી હું ઉલ્લાસમાં રે, સખી૦ ૧

સોમ શુભ શીવવાનુ શીખતી રે, સખી૦

સીવવાનો સામાન સીચિતી રે. સખી૦ ૨

મંગલ મોઝાં હાથના રે, સખી૦

કઈ તૈયાર પગ સાથના રે. સખી૦ ૩

બુધ બાહુબલુ સંભાળથી રે, સખી૦

ઉનની આંટી કાઢતી રે. સખી૦ ૪

ગુર કુસુમ હાર ગુંથતી રે, સખી૦

ચીતરવાનું ન ચુકતી રે. સખી૦ ૫

શુક સીલેટ પેન માંજતી રે, સખી૦

હુંછી પછી દીલ રાચતી રે. સખી૦ ૬

શની શીખી હોડે જોટલું રે, સખી૦

યાદ કરી જાડે તેટલું રે. સખી૦ ૭

સાતવાર એમ સંભાળથી રે, સખી૦

ખાનગી વખત કાઢી ગાળતી રે. સખી૦ ૮

## નિશાળે જવા વિષે.

ગરબી.

( ગોકુળાએ લઈ ચાલ કે, ઓધવરાજ અમને—એ રાગ. )

આપું ઉલટથી હું ઉત્તમ, ઓધ કુમારીઓને,

પડશે તેથી ઘટમાં ગમ, ઓધ કુમારીઓને. ટેક.

નિત્ય વેળાસર જાવું નિશાળે,

ખજવું નહિ કોઈ ખાળે. ઓધ૦ ૧



કોગટ ગેરહાજર ન રહેવું,  
 સમજીને ઝાઝું થું કે'વું. બોધ૦ ૨  
 છુટી થઇ કે તરત ઘેર વળવું,  
 બીજી રમતમાં ન બળવું. બોધ૦ ૩  
 લક્ષ લગાડી બરાબર ભણવું,  
 ભૂલ્યાં તો તે ફરી ગણવું. બોધ૦ ૪  
 ગુરૂ માખાપમાં ભેદ ન ગણવો,  
 બોડીલો મારગ ખણવો. બોધ૦ ૫  
 ગુરૂ શિમામણુ ઘટમા ખુપવવી,  
 મરજી ન તેની દુલવવી. બોધ૦ ૬  
 બેસી વરગમાં ન ધાંધલ કરવું,  
 સબ્યપણું શુભ ધરવું. બોધ૦ ૭  
 કોઈતણી ચીજ કાંઈ પડેલી,  
 હોય આપણને જડેલી. બોધ૦ ૮  
 છળકળ છેહથડી ન છુપવવી;  
 અથવા ન કોની ઝૂંટવવી. બોધ૦ ૯  
 માથાવટી આપણી થાય હલકી,  
 કરવી એવી રીત અળગી. બોધ૦ ૧૦  
 નીતિને વળગી સદૈવ રહેવું,  
 છે એ છગુનું કહેવું. બોધ૦ ૧૧

### બીજા ધોરણ માટે

“હું આજ નિશાળ જોવા ગઇ હતી.”

ગીત.

[ માથું માણેક જોવડું મોતીરે—એ રાગ. ]  
 મા હું આજ નિશાળ જોવા ગઇ'તીરે,  
 ઘાટ રાખી ઘડીક ઉભી રહી'તીરે. ૧

નાના મોટા જોયા મેં તો નકશારે,	
જેની થાતી હતી રોજ રક્ષારે.	૨
એક જાણુ આકારની પેટીરે,	
ખીજી રંગનાણી તે ન છોટીરે.	૩
નેહ સાથે નજર નાંખી હેડીરે,	
ઝૂકી જોતી જાળાઓ મેડી મેડીરે.	૪
એક વાગે રમવાનો મળે ઝૂંટીરે,	
રમે જાળા ઉલટભેર હેડીરે.	૫
ગોળ વિધવિધ રંગના લખોટારે,	
શોભાદાર છટામાં નહિ છોટારે.	૬
ગોળો ઘાટીલો પૃથ્વીનો રૂપાળો,	
ફરે ફેરવતાં તે પ્રત્યક્ષ ભાળ્યોરે.	૭
રૂથે રેતીવાળી રસીલી શીશીરે,	
પડે રેતી રૂપાળી આવે દીસીરે.	૮
વર્ગાવર્ગીના રસ્તા દીડા નોખારે,	
જાળા બોલતી બોલ જાહુ ચોખારે.	૯
ચાર જાણુ હવા સદાર્થ સારીરે,	
ફરી જોતા નજર ફરી મારીરે.	૧૦
મીઠાં બોલા માયાળુ મહેતીજીરે,	
પાક લેતા હતાં હૃદય રીઝીરે.	૧૧
મને પાસે બોલાવીને બેસાડીરે,	
કહ્યું આવજો અહીં દા'ડીદા'ડીરે.	૧૨
લણ્યા વિના મનુષ્ય પશુ તુલ્યરે.	
કહું સત્ય કરું ન તેમાં બૂલરે.	૧૩
મોટે કાલ તું મને મુકી આવરે,	
મારું નામ ત્યાં દાખલ કરાવરે.	૧૪

## લખતાં હાથ હળવો રાખવા વિષે.

[ મોહનજીએ મોકલ્યુંરે મોસાળું—એ રાહ. ]

હોંસીલી તું રાખજે હાથ હળવો,  
ભાર ના નેમએ તેમાં લળવો. હોંસીલી૦ ટેક૧  
લે આ કોડીલી કલમ રૂપાળી,  
ભરી ખડિયામાં છે શાહી કાળી. હોંસીલી૦ ૨  
ટાંક બોળ બરાબર સારી,  
રાખ હૈયે બહુ હુશિયારી. હોંસીલી૦ ૩  
જેમ મોતીની હાર જડેલી,  
તેમ પંગત તેવી પડેલી. હોંસીલી. ૪  
એવા હસમુખી હરફ મઝેના,  
કાલ બૂલ જણાય રજેના. હોંસીલી૦ ૫  
નેજે ડબ કાંઈ પડતો ન ડબકો,  
જે કે ખવરાવતો બહુ ઠપકો. હોંસીલી૦ ૬  
આવે કાગળને ન અચરકો,  
તેવો ધરજે ખરો મન ખટકો. હોંસીલી૦ ૭  
કોઈ શાહી કલમથી હલાવે,  
ત્રાસ તરછોટી બહુ ઉપગવે. હોંસીલી૦ ૮  
ખુરી રીતે બિછાનું બગાડે,  
ચોખી ચાદરપર ડાઘ પાડે. હોંસીલી૦ ૯  
એવું ડગલું ગાફલથી ન ભરતી,  
ડાઘ બોધે રે'જે અનુસરતી. હોંસીલી૦ ૧૦

## બંધ (ધારો) બાંધવા વિષે.

[ ઘોળકામાં ધરમસી કુલતો, મેઘાડ'બર ગાજે—એ રાગ. ]

મળીને સૈયર સહુ આપણે, બંધ બાંધીએ સારો,  
હલટાં ન એ થકી વરતવું, હૈયે ઉમદા વિચારો. ૧

ગંદાં ન રે'વું આપણે, ઘેલી સાથ ન રમવું.  
 ધપવું ન લોક લડે જહાં, નહિ ફેગટ ભમવું. ૨  
 સમજીતી સારી શિખામણો, રૂઢી રીતે સાંભળવી,  
 પુરવી ન તેમાં ટાપસી, લાલની વાત રજવી. ૩  
 'ખાટું' ખાઈં તીખું તમતમું, મસ ઉનું ન જમવું,  
 માલ રહે મિતાદારમાં, નુકસાન ન ખમવું. ૪  
 ચોખી વળી ચીજ રાખવી, ચોખ્યાં રે'વું શરીરે,  
 પગથીથી ચઢવું ઉતરવું તે, પગ માંડીને ધીરે, ૫  
 ચાવટીયાં થઇને કદી, ચાહી ચુગલી ન કરવી,  
 ચોરી મોરીમાં નાંખવી, ચોખી વાત ઉચરવી. ૬

## ખરાખ ટેવ ટાળવા વિષે.

ગરબી.

। સુડો સોપાણીને ક્ષે ગયો રે લોલ—એ રાગ ।  
 ટાળજો ખરાખ ટેવ ટાળજો રે લોલ.  
 ચાલજો ચતુર રૂઢી ચાલ જો. ટાળજો ૦ ટેક.  
 ગોરનળા વ્રતમાં ન કુટશોરે લોલ,  
 કૃત્યાની રૂપ ધરી કરાળ જો. ટાળજો ૦ ૧  
 ચાલીને ન પાંડા ચાળા કોઇના રે લોલ.  
 એથા ભલો ભાગી મય ભાર જો. ટાળજો ૦  
 ઘેલજા ઉઘાડી થાય આપણી રે લોલ.  
 નીકજો જરા ન તેમાં સાર જો. ટાળજો ૦ ૨  
 કુવા તળાવની કિનારીએ રે લોલ,  
 દાલી દીંગાડોળીમાં ન માલ જો. ટાળજો ૦  
 છલ ખા'ર કાઢવી ને ધાલવી રે લોલ,  
 તેમાં તમે પામશો ન તાલ જો. ટાળજો ૦ ૩

ભુંડ જેવાં કૈંક ફરે છોકરાં રે લોલ,  
રાખે ન શરીરની સંભાળ જે. ટાળજેં ૦  
વાંદરાંની પેઠે કરે દાંતીયાં રે લોલ,  
મોલતાં પડેજ મુખે લાળ જે, ટાળજેં ૦ ૪  
આય ધૂળમાં ખરાં જોડીમલાં રે લોલ,  
ધારે નહિ કાંઈ દંગદાળ જે. ટાળજેં ૦  
આમ રોજરોજ કાળ ગાળતાં રે લોલ,  
છગુ તેના આગળ શા ? હાલ જે. ટાળજેં ૦ ૫

## ભલો ભલાઈ તજતો નથી.

[ રાગ ઉપરનો. ]

ભલો તજે ન ભલાઈને રે લોલ,  
શુરે તજે ન શુરાઈ જે; ભલો ૦ ટેક.  
તેલમાં તળીને વડું કાઢીએ રે લોલ,  
તોયે તે તજ ન દે વડાઈ જે. ભલો ૦ ૧  
હાથી કેડે ફૂતરાં ભસે ધણું રે લોલ,  
મારવા તડી જશે ન ધાઈ જે. ભલો ૦ ૨  
ચંદનને ચીરો સળગાવોએ રે લોલ.  
વિસરે ન આપતાં સુવાસ જે. ભલો ૦ ૩  
સોનું ખરી આગમાં તપાવીએ રે લોલ,  
તેમ છતાં આપતું ઉગસ જે. ભલો ૦ ૪  
વીખો પીખો રૂને વળી કાંતીએ રે લોલ,  
આપણું તે લાંકતું શરીર જે. ભલો ૦ ૫  
કેવી એ નવાઈ તણી વાતછે રે લોલ,  
ચુકે નિજ ધર્મ નહિ ધીર જે. ભલો ૦ ૬

## બાર માસ.

ગરબી.

[ હો ! રંગરસીયાજી—એ રાગ ]

કારતક કિચિત્ દે ન કરમને દોપરે,	સાહેલી,
જે કલ્પિત ને પર વ્યર્થ શું રાખે રોષ, શાણી સાહેલી.	ટંક ૧
માગશર ખાટા મંત્રજંત્ર તું માનરે,	સાહેલી.
ને ઉપર ના કર કદીએ શકરા કાન.	શાણી ૦ ૨
પોપ પંડ પિશાચનણો છે ખાટોરે,	સાહેલી,
મનસખીયા લોકે વાળ્યો જખરો ગોટો,	શાણી ૦ ૩
મહા સમજજે મૂઠ ચોટ પણ તેવી રે,	સાહેલી,
કમળો ઉજવવો એ પણ વાતો એવી.	શાણી ૦ ૪
ફાગણ હોળીમાં આ સઘળું હોમરે,	સાહેલી,
કંપાવીશ તારાં રંચ નહિ તું રોમ.	શાણી ૦ ૫
ચેત્ર ખરાખર ચિતડું ચોકસ રાખરે,	સાહેલી.
ઝટ નજર ઉતારા હૈયેથી હરો નાખ.	શાણી ૦ ૬
વૈશાખ વંત્રીઓ આમલીએ રે'તી રે,	સાહેલી.
એ ઘેલી ગપને ગાડી ના દુખ સે'તી,	શાણી ૦ ૭
જેઠ દગારા નેશીનો ઉપદેશ રે,	સાહેલી,
છે હરકતકરતા હણુજે મારી ઈસ.	શાણી ૦ ૮
અષાઢ આખડીઓમાં ના અખડાતી રે.	સાહેલી,
નેજે બાધાના બંધનમાં સપડાતી.	શાણી ૦ ૯
આવણુ શુકન મુરતના કરતી ફરતી રે,	સાહેલી.
મૃહ જડના ડરથી અંતરમાંના ડરતી.	શાણી ૦ ૧૦
ભાદરવે ભૂવા ભોળી ભરમાવે રે,	સાહેલી,
દોરા ચીઠ્ઠા માદળીયાંથી લલચાવે.	શાણી ૦ ૧૧

આસો ઉજળાએથી નાસે તાવ રે, સાહેલી,  
ભુંડણીએ આવો ઉંધા ખેલે દાવ. શાણી૦ ૧૨  
અધિક અધિક વેંમોથી દેશ વિંધાય રે, સાહેલી,  
વદનો છગુ કેમ કરીને ચઢતી થાય. શાણી૦ ૧૩



## ગુજરાત વનસ્પતિની ઘાઠી ઘટા. ભાગ ૧ લો. ગરબી.

[પ્રિયવાંસળી રેલોલ, તાળી લેતાં વાગે ઝાંઝરજીમખાં રેલોલ એરાગ.]

નંતવા નંતગ છે રે લોલ, ઘાટીલી આ ગુજરાત આપણી રે લોલ.

નાનાં મોટાં ઝાડ જેમાં જમીયાં રે લોલ,

કેટલાકનાં કહું નામ, નંતવા૦

શાલા એની કું શી કહું રે લોલ,

દરવાનો ખાસ દીસે દામ. નંતવા૦ ૧

આંખા આમલી લીમડા રે લોલ,

એખરા સીસમ સાગ, નંતવા૦

વડ પીપર ને પીંપળા રે લોલ,

ચંદન કેશુ અથાગ. નંતવા૦ ૨

જમરખી સીતાફળી રે લોલ,

રાયણુ રાતી રાતી ઓળ, નંતવા૦

ખીલી ખજૂરી ખેર ખીજડા રે લોલ,

ખાખરાને સીમળાની ઓળ. નંતવા૦ ૩

ખીજેરી સોપારી કેળ ફાલતી રે લોલ,

જાંબુડાના જૂથનું શું જોર, નંતવા૦

આવળ તાડ ઊમરડા રે લોલ,

ખોરડીએ ખાઝી રજાં ખોર. નંતવા૦ ૪

લીંબુડી નારંગી દ્રાખ સંતરાં રે લોલ,

મહુડા પપૈયા પપનસ, નંતવા૦

કમરખ દાડમ કીમતી રે લોલ,  
અંજીર ફાલસાં ફણસ. જોવાં ૫  
આસોપાલવ ઓપતા રે લોલ,  
કણગ્રી ને કાચકી કદંબ, જોવાં  
વડગુદાં ગુદી વળી રે લોલ,  
નિર્મળ નાળિયેરી રમ્ય, જોવાં ૬  
બાવળ સેતુર સેકટા રે લોલ,  
કર્મદી પિત્તુડીઓ બદામ, જોવાં  
હરડાં બે'ડાં આમળાં રે લોલ,  
ત્રિકળાં એ અન્ય એનું નામ. જોવાં ૭

### ભાગ ૨જો.

[ રાગ ઉપર પ્રમાણે. ]

ધાન્ય જથાબંધ અહિં થાય છે રે લોલ,  
શ્રી હરિની શુદ્ધ દીસે મે'ર, જોવાં  
બાગ બન્યો આનો કોઇ કારમો રે લોલ,  
જ્યારે જોઇએ ત્યારે લીલા લે'ર. જોવાં ૧  
ઘઉં ડાંગર જવ બાજરી રે લોલ,  
અળસી મકાઇને કપાસ. જોવાં  
તલ તુવર વળી એરંડી રે લોલ,  
સરસવ શેરડી નિકાસ. જોવાં ૨  
મગ મહ વાલ વટાણા ચણા રે લોલ,  
જુકી રહી જોરમાં જુવાર, જોવાં  
ચોળા અડદ ચોપાસમાં રે લોલ,  
ના રહે ગુવારનો સુમાર. જોવાં ૩  
કોડીલી કસુંબી કીમતી બણી રે લોલ,  
ફૂલ જોતાં રાતાં રાતાં ચોળ. જોવાં



ફુલનો રંગ ફરે નહિ રે લોલ,  
 કાણુ જાણે કેવો ચઢ્યો ઢાળ. જોવા૦ ૪  
 ખસખસના શા ! છોડવા રે લોલ,  
 મમે જેના છંડવે અરીણુ, જોવા૦  
 આવે દવાના કામમાં રે લોલ,  
 તેમ છતાં ખાય મતિહીણુ. જોવા૦ ૫  
 કળથી કાદરા નાગલી રે લોલ,  
 લાગ કાંગ ખંડી સામે બેશ, જોવા૦  
 રાતડોઆ શા ? રૂમતો રે લોલ,  
 મહાલતો મનોર તે વિશેષ. જોવા૦ ૬

### ભાગ ૩ જો.

[ રાગ ઉપર પ્રમાણે.]

કલની છે છત પૂરતી રે લોલ,  
 ખડુ પ્રતાપી ભૂમિ આ ગણાય, જોવા૦  
 ગજરા દાર ગુંથાય છે રે લોલ,  
 ન્યાને ત્યાં એ બે'ક બે'ક થાય. જોવા૦ ૧  
 પારિજાતક મોગરો રે લોલ,  
 ગુણી ગુલછડી ગુલદાઘ, જોવા૦  
 ચંપો ચંબેલી વળી રે લોલ,  
 ઝુકી રહી ઝાઝી જુઈ જાઈ. જોવા૦ ૨  
 દાનો રૂમરો દીપતો રે લોલ,  
 માલતી ગુલાબ ગુલખાસ, જોવા૦  
 કુંદકળી કેવડો કારમો રે લોલ,  
 તુલસી તગર દે સુવાસ. જોવા૦ ૩  
 ગુલ્લાલા ગુલદાવડી રે લોલ,  
 કારમી કરેણનો જમાવ, જોવા૦

સોપારી ગોટાની હાર હીસતીરે લોલ,  
 હળરીનો કાણુ પેછે ભાવ. જોવા૦ ૪  
 સૂરજમુખી પોયણાં રે લોલ,  
 કુમળાં કમળનો ન પાર, જોવા૦  
 ભમરાઓ આળોટના રે લોલ,  
 ભારે કરી મૂકતા ગુંજર. જોવા૦ ૫  
 તનમનીયાં ખટ મોગરો રે લોલ,  
 મહિલકા ધંતુર ધામધૂમ, જોવા૦  
 ખોરસળી હોંસ ઉગળવતી રે લોલ,  
 કામની પંડે ન કાંઈ ખૂમ. જોવા૦ ૬



## ધોરણ ત્રીજા માટે. સત્ય બોલવા વિષે.

ગરબી.

| સયામ રંગ સમીપે ન જાવું, મારે આજ પછી  
 સયામ રંગ સમીપે ન જાવું.—એ રામ |

સત્ય વાત બોલવી સદાય, મારી વા'લી બે'ન,  
 સત્ય વાત બોલવી સદાય. ટેક.

જેમ શુદ્ધ દૂધમાં દહીં જરાક જે પડે,  
 તે જરૂર દૂધ તે ખટાય, મારી૦  
 તેમ સત્યમાં અસત્ય બેળસેળ થાય તો,  
 મૂળ સ્વાદ સર્વ સમેટાય. મારી૦ ૧  
 હીકમતે કાગળની હોડો કરી કારમાં,  
 તે થકી સમુદ્ર શું ? તરાય, મારી૦  
 સત્યથી કદાચ શીર દુખ સોસવું પડે,  
 તોય તે થકી શું ! થઈ જાય. મારી૦ ૨

હોય જે કુલીન તે કદાપિ સત્ય ના નજે,  
 આમતણેા આમ સૂર્ય થાય, મારી૦  
 અસલ રામ ધર્મ હરિચંદ્ર આદિ જે થયા,  
 કેવી તેની કીરતિ ગવાય. મારી૦ ૩  
 સત્ય વાત કેવી અને સત્ય વાત સુણવી,  
 સત્ય વાત પંચમાં પૂજાય, મારી૦  
 જૂઠ્ઠી જરૂર દુખ ઉપજે છગુ કહે,  
 એરી તેની જાળ ના હોજાય. મારી૦ ૪

## ૬શ્વરનું સ્તવન.

ગરબી.

[ તમે બહો બલીબાત બાધ હિંદવાણી—એ રાગ ]

જગત બાજી આ જમાવી, તેને નિત્ય નમું.

ખરી ખુખી આ ખીલાવી,	તેને૦	૧
જાઝી જુગતી આ જણાવી,	તેને૦	
વિવિધ વસ્તુઓ વસાવી,	તેને૦	૨
અમી ચંદ્રમાં હિંચાવી,	તેને૦	
શોભા સૂર્યમાં સમાવી,	તેને૦	૩
તારા જ્ઞેત આ તગાવી,	તેને૦	
પવન ફૂંક આ ફૂંકાવી,	તેને૦	૪
તર ટીશીઓ ટીંગાવી,	તેને૦	
લતા વેલીઓ લચાવી,	તેને૦	૫
ગિરિ રોચ આ દીપાવી,	તેને૦	
મેઘ ગર્જના કરાવી,	તેને૦	૬
વીજ કાટકે ચઢાવી,	તેને૦	
જડી મેઘની ઝુકાવી,	તેને૦	૭

ધરી પર ધરા ધરાવી,	તેને૦
ભલી રીતથી ભભાવી,	તેને૦ ૮
માયા મૂળથી મચાવી,	તેને૦
નજર નેહની નિભાવી,	તેને૦ ૯
ખોપી ખલક જુગ પાળી,	તેને૦
પીડા શુવની પ્રગળી,	તેને૦ ૧૦

## ભોજન વિષે.

[ શંકર વસે કૈલાસમાં—એ રાગ. ]

આજે જોજે જમી ભોજનો, સખી તે તને સુણાવુંરે.  
ગાળજે ભૂલી રમે ના જતી, કે'તી હોઈ તો લખાવુંરે.

આજે૦ ટેક. ૧

ધીમા ઝમ્મોળી રોટલી રે, શી ! લાપશી શ્રીકાર,  
લાટુ લાખેળી વેડમી, દૂધપાક મઝેદાર રે. આજે૦ ૨  
ખામ્મીદી શીખંડ ને રે, માલપુડામાં માલ,  
પકવાના પાંચે લતાં. તેથી ઠીક પડે તાલ રે. આજે૦ ૩  
શૌરિ સંવે બિરંજનેરે. તરે તરે'ના શાક,  
ખાસાં પુરી ખીર દહીંવડાં, ખાતા લાગે નહિ થાકરે, આજે૦ ૪  
ભજ્યાં ભલાં ભાજી ઢોકળારે, ખદુ જાતનાં કડોળ,  
ચટણી પાપડ શુભ રાધતાં, દાળભાત આની સોળરે. આજે૦ ૫  
અવધી અથાણાની વળી રે. કઢી વડી સંગાત,  
રૂંડી કચેરી રાજતી, શું શું રાખું હું તે યાદરે, આજે૦ ૬

## પંખીનાં લગ્ન.

ધોળ.

- [ સુરત શેરની ઝુજરી સમી સાંજ ભરાયરે—એ શાગ ।  
 આળક ચકલી બાઇનો, બે માસનો પરણે,  
 ધીંગ નગારાં ધમધમે, થયા વેવાઈ શરણે. ૧  
 કંકોતરીથી કોડીલાં, સહુ પંખી ભરાયા  
 જીએ લગન અધીરાં થઈ, હરખેથી હરાયા. ૨  
 મેના ફોલ મળી મીઠાં, ગીત ગાય ઝૂલાઈ.  
 ઝીંકે જૂકી ચક્લીઓ, ચિત્ત રાખી ચલાઈ. ૩  
 ટીટોડી આલ્યુંમેલ્યું કરે, ચાતકી ચાકે લટકે,  
 ટુકડીઓ બની ટુટડી, બચ્યાં સાથ ને લટકે. ૪  
 મોર બપૈયા માંડવે, જાન જીગતે ભરાઈ,  
 સારસ પોપટ હંસલા, આવ્યા દુરથીજ ધાઈ. ૫  
 ગીધ ઘૂંઘડ કાગ ચીઝડી, બાજ હારયળ હોલા.  
 સુધરી બતક દેલ સારિકા, કાકાકૌઆ ચંકારા. ૬  
 સૂડા ચાતક ખુલખુલ વળી, છેલ તેતર ટાળી,  
 ચંદોળ કૈંક કખૂતરો, બેઠા અત્તર ચોળી. ૭  
 બગલા ભગત ગોર ફેરવે, શુભ મંગળકેરા,  
 સરકી જતા તે સાંધતા, છેડા ગાંઠણુ કેરા. ૮  
 વરરાજા રૂએ બાપડો, રાતો ચોળ થઈને,  
 આવી માની મા દોડતી, એક ઘુધરો લઈને. ૯  
 દાદા ને બાપ બન્ને મળી, તાળી પાડે રૂપાળી,  
 ચપટી વગાડે ચોંપથી, વળી ઠંણાવે થાળી. ૧૦  
 મોસાળિયાં શું છે કહી, આવ્યાં એ પણ ઉઠી,  
 કંસાર આવો છે કની ? કેમ ! વાળે છે મૂઠી. ૧૧  
 એમ અનેક ઉપાયથી, જાનો રાખ્યો પરાણે,  
 કન્યા બોળામાં ઉઘતી, એ તો કાંઈ ન જાણે. ૧૨

સમડી વહી ખારીલીઓ, નાંખે ઉંડા નીસાસા,  
લા'વો ન લીધો આપણે, ન ફળી કાંઈ આશા. ૧૩  
ચકલી કેવી મોડ ધાલીને, ચાલે રમઝુમ કરતી,  
એની દશા હાલ પાધરી, આપણી છે ઉતરતી. ૧૪  
શોભાનો પાર મળે નહિ, સહુ સાજ સુહાવે,  
સાજન બેઠું દબ્બબે, ચેવલી પાન ચાવે. ૧૫  
પે'રામણી પો'ચી સરવને, પરિપૂરણ લાવે,  
રૂંઠા છયાવરતી જનમાં, ઝાઝેરો જશ આવે. ૧૬  
નજર આગળ કાંઈ ના પડે, કોઈ વાતની ખામી,  
જર્મોને નવાંનવાં ભોજનો, જન આનંદ પામી. ૧૭  
છેડી છગુએ વારતા, સાર ઉંડો સમજવા,  
સમજે તો લાભ અલબ્ધ છે, નહિ તો પછી હસવા. ૧૮

## ચોકખાં કપડાં રાખવા વિષે.

અરબી.

[ શીખ સાસુજ દેહેરે વહુજ રા' દંગે—એ રાગ. ]

ચોકખાં કપડાંની રે, ટેવ તમે રાખો,  
મેલાંથી બહુબહુરે, બણબણશે માંખો. ૧  
ચોકખાં કપડાંથી રે, સજ્જનમાં મળતું,  
બહુ માન મળેનુંરે, ખાબ્યું ના ખળતું. ૨  
ચોકખાં કપડાંથી રે, મગજ રહે તાબું.  
અતકું ન લાગે રે, શરીર રહે સાબું. ૩  
ચોકખાં કપડાંથી રે, ચંચળતા વાધે,  
કુશળતા કેરાં રે, કરમી ફળ લાધે. ૪  
ચોકખાં કપડાંથી રે, શરીરતણી શોભા,  
મેલાંથી ઉલટી રે, અંતરમાં ઓભા. ૫  
ચોકખાં કપડાંથી રે, દૂર રહે વ્યાધિ,  
માટે તે નિયમ રે, લેવો ઝટ સાધી. ૬

માખી પણ કરતી રે, માખી મધપૂરો,  
 દરપણના જેવો રે, દરશાતો રૂડો. ૭  
 ગધાદૂધીનું રે, દીંટ જાણાય નહિ,  
 સુધડતા એની રે, મુખ ન વનય કહી. ૮  
 કઈ શાળા પકડી રે, શિક્ષક કોણ મળ્યો, !  
 ચોકખાઈ વિષેના રે, પાંદે ચાહી વળ્યો. ૯

## છુંદણું ન છુંદાવવા વિષે.

ગરબી.

[ મહી ઢળશે માઈ, માહનલાલ, મહી ઢળશે માઈ—એ રાગ ।  
 છુંદણું ન છુંદાવો, ભત્તા થઈ. છુંદણું ન છુંદાવો.  
 રૂદી એ રજાવો, ભત્તા ટેક.  
 છુંદણુંથી શાલા નથી પણ એલા,  
 ગોખાનો ઘેરાવો, ભત્તા ૦ ૧  
 મેંશ નથા તુજાસો ભંગવી ના,  
 મંગણ મંગવો. ભત્તા ૦ ૨  
 નાક અને એક પાંપણ વચ્ચે,  
 નખસો ન નીપજવો, ભત્તા ૦ ૩  
 લાડુમાં લાડનું ગાડું ન ગાડું,  
 ચિન્તાનો ચકરાવો, ભત્તા ૦ ૪  
 કાનખજૂરા વીંછી વગેરે,  
 ચાહી શું ચીતરાવો, ભત્તા ૦ ૫  
 ખીલી ઉઠે તે માટ ખરેશું,  
 લગદર ભભરાવો, ભત્તા ૦ ૬  
 દુઃખતણું ખીજ જે કે નકામાં,  
 શું કરવા વાવો ? ભત્તા ૦ ૭

## દાંત ન રંગાવવા વિષે.

ગરબી.

( રાગ ઉપર મુજબ. )

દાંત ન રંગાવો, ડાહ્યાં થઈ દાંત ન રંગાવો,  
 રહી એ રઝળાવો, ડાહ્યાં ૦ ટેક.  
 કરમજ પોથી મજાઠ મથી શું,  
 હેતથી મંગાવો, ડાહ્યાં ૦ ૧  
 ખંતથી ખૂબ ખટાશ ખુંપાવી,  
 પીડા ન પ્રસરાવો, ડાહ્યાં ૦ ૨  
 ઉભો થશે ઉજાણ ચપકાથી ઉડો,  
 દારણ દુઃખાવો, ડાહ્યાં ૦ ૩  
 હોઠ તડાતૂમ થાતાં પ્રકટશે,  
 પૂરણ પસ્તાવો, ડાહ્યાં ૦ ૪  
 ખાવાપીવામાં ખરી આડ ઘાલી,  
 હઠશે ન ઉદરાવો, ડાહ્યાં ૦ ૫  
 આટો ગુમાવીને ગાજર ખાવાં,  
 લાલ શું દરશાવો ? ડાહ્યાં ૦ ૬  
 રક્ત કે શામ વરણમાં રહીશું,  
 શોભા તે સમગ્નવો, ડાહ્યાં ૦ ૭  
 દાડમ સરખો રંગ દબાવી,  
 અન્ય શું ઉપગવો, ડાહ્યાં ૦ ૮

## ધરેણીની હઠ ન કરવા વિષે.

ગરબી.

(વાંસલડી વાગી ને હું બગી—એ રાગ)

ધરેણીની હઠ નવ કરવી નકામી,  
 તજ દેવી હોય તેવી કાંધ ખામી. ધરેણીની ૦ ટેક.



ધરેણું તો વાર તે'વાર ઘણાય,  
 અગર વિ'વા-વાજનમાં તે અપાય,  
 સદા સજવાથી ટોંચાઈ ઘસાય. ધરેણુંનીં ૧  
 ટોંચાયા ઘસાયાની ચિંતા ન જાઝી,  
 જાઝી તમ જીવની રહે દીલ ખાઝી,  
 મટે કેમ ! કે' તે મતિ રાખી તાજી. ધરેણુંનીં ૨  
 ખાલીપીલી માખાપને ન સતાવો,  
 કરી તાણું તેને તમે ન તપાવો,  
 તડી નાના ત્રાસ ખલુ ઉપજવો. ધરેણુંનીં ૩  
 ક્લેશે જટ ગોળીનું પાણી સૂકાય,  
 રૂડા લોકમાં આખરહીણુ થાય,  
 એથી આપણી હલકાઈ જણાય. ધરેણુંનીં ૪  
 માખાપની મરજી વિરૂદ્ધ ન ચાલે,  
 આપે જે જે ટાણે તે તે તમે ધાલે,  
 તીતાલી ખની ના કરો તંત ઠાલે. ધરેણુંનીં ૫  
 ધરેણુંથી થઈ છે ઘણાકની હાની,  
 હારી ખેડા કૈંકજણા જીંદગાની,  
 છતી વાત છે આ નથી છોક છાની. ધરેણુંનીં ૬  
 હજી તમ ઉંમર છે ખલુ નાની,  
 તમે સાંડે નરતું શકો ન પિછાની,  
 જેથી આમ કરવી પડે આનાકાની. ધરેણુંનીં ૭  
 નીતિ ધર્મ વિદ્યા વિનય વટ ટેક,  
 ક્ષમા શીલ સમતા વિશુદ્ધ વિવેક,  
 ધરેણું તો એજ ખરું સત્ય નેક. ધરેણુંનીં ૮  
 ભલે અન્ય આવે ન આની તુલ્ય,  
 આનું તો માપી શકાય ન મૂલ્ય,  
 વિશુદ્ધ જન કરશે આ વાત કબૂલ, ધરેણુંનીં ૯

માટે એ સજવું ધરી સ્નેહબાળા,  
રહ્યા જેમાં લાભ અનેક રસાળા,  
કહ્યા ગુણ બીય ન મુખે રૂપાળા. ધરેણીનીં ૧૦

## “ કજીયાનું મોં કાળું.”

ગરબી.

(પ્રભુને ભજતાં રે વારે, તેને ધાલે જમના દ્વારે—એ રાગ.)

કજીયાનું મોં રે કાળું,  
કરવન સરખા કાકરવાળું. કજીયાનુંં ૧  
યાદવકુળનીરે હોળી,  
બુલમીએ જગવી દંદોળી. કજીયાનુંં ૧  
કૌરવના પણ રે ફૂચા,  
દુષ્ટે કાદયા ફે મુખ ફૂચા. કજીયાનુંં ૨  
રાવણ રગડી રે રોળ્યો,  
બાણામુર બળીયા વરબોળ્યો. કજીયાનુંં ૩  
જળરી એનીરે કાતી,  
પ્રસરી તો પડતી પંચાતી. કજીયાનુંં ૪  
જેના ધરમાં રે પેઠો,  
તેનું કાસળ કાઢે બેઠો. કજીયાનુંં ૫  
ધાણુ ધણુનો રે વાળ્યો,  
સુખમળવાનો સંભવ ટાળ્યો. કજીયાનુંં ૬  
કજીયે મળતું રે નાણું,  
ખુટલ ખરાબ કરે એ ખાણું. કજીયાનુંં ૭  
કોમળ કાયા રે સુકવે,  
એ રીતે આપણને ઉજવે. કજીયાનુંં ૮  
દેશ કરાવે રે કા'ણી,  
અલખેલી ઇજત લે તાણી. કજીયાનુંં ૯

ભવમાં નાંખે રે ભારી,  
 બચવાની નવ રાખે ખારી. કજ્યાનું ૦ ૧૦  
 દૂર રહેવું રે એથી,  
 માલ ન તેમાં વ્યર્થ ફળેતી. કજ્યાનું ૦ ૧૧

### ચોથા ધોરણ માટે.

#### સુધારાની કુધારા પર ચઢાઈ.

[ શેરી શેરી ધુધરડા વાગે છે—એ રાગ. ]

આહા ! આ શો ! ભલો રણજંગ મચ્યો,  
 શૂરવીર સુધારે શું ! દાવ રચ્યો. ૧  
 પેલા દુષ્ટ કુધારાને માર પડે,  
 તોયે પાછો ફરી તીતાલી પડે. ૨  
 એ નવરાને લાજ જરા ન અડે,  
 માન કે અપમાન એને ન નડે. ૩  
 એને આપે છે અક્કલ કાણુ ઉઘી,  
 “ મીયાં ભોંય પડ્યા તોએ ટંગ ઉઘી.” ૪  
 દેજે દેજે સુધારા તું માર ધણો,  
 તેજદાર રૂઢી તરવાર તણો. ૫  
 એને છોડીશ ના હે ! પ્રતાપી હવે,  
 સુખ થાશે સદોદિત સાલ જવે. ૬  
 એણે વાળ્યું સત્યાનાશ દેશતાણું,  
 નુગરાએ કર્યું નુકસાન ધણું. ૭  
 બાળલગ્ન રૂઢી ભુંડી વે'મ ધસી,  
 લાવ્યો દોરી દયા દીલમાં ન વસી. ૮  
 કન્યાવિક્રય ચુક્યો નથી ચોરટો,  
 પાપીએ ન કીધો દૂર પાપ પટો. ૯

સ્વાર્થબુદ્ધિ અરિબ્યા કુસંપ ભમે,	
કલેશ કુટુંબમાં કરી વાસ રમે.	૧૦
એના પગલે પરાધીનતા પ્રસરી,	
ઉચી ડોક થઈ નહિ પાછી ફરી.	૧૧
ગઈ લક્ષ્મી ગયું નુર મુસ્તી વધી,	
ઘટી શક્તિ શરીરથી હાય બધી.	૧૨
હય હુન્નર નાસી ચૂરોપ રહ્યા,	
અકસોસ મુખેથી ન જાય કહ્યા.	૧૩
તારા સૈન્યને હિંમત દેજે ઘણી,	
પાછી પાની ન કાઢે લે લાલ લણી.	૧૪
જે! જે! જે! જે! ચતાપાટ એહ પડ્યો,	
જશવાન તને જશ આજ જડ્યો.	૧૫

### પંદર તિથિ.

[ પડવે પગરણ માંડીયાં—એ રાત્ર. )	
પડવે પોળા શીખ પાતળી,	
બીજે બટાટાનું શાક રે,	
ત્રીજે ટીડોળાં ને તુરીયાં,	
ચોથે ચોળાફળી વંતાક રે.	૧
પાંચમ પંડોળાં પરવળ,	
છઠ્ઠે છમકારવી જાશ રે,	
સાતમ સીંગ સરગવાની,	
આઠમ અળવી લે પાસ રે.	૨
નામે નરમ દાળલાત ને,	
દશમ દશમીએ સારી રે,	
એકાદશી છઠ્ઠાં શુભ,	
બારસ ઘેબર ને બારી રે.	૩

તેરસ	તલધારી	લાપસી,	
ઐદશ	ચુરમાનું	રાખ રે,	
પુનમ	પકવાન	પાડજે,	
પાડજે	રૂડેરી	સાખ રે.	૪
પંદર	તિથિ	પુરી થઇ,	
પણુ	હજી	વાનાં છે બાકી રે,	
તે	તું છટા	થકી શીખજે,	
કે	છગુ	ગતી ના થાકી રે,	૫

### વિધાડપ દેવીની મહતા.

વિદ્યા દેવીને વંદન કરીએ રે,  
 એનું નામ હૃદય રોજ ધરીએ રે.  
 કામધેનુ સમુ સુખ આપે રે,  
 સારી છાપ શીતલતાની છાપે રે.  
 એ તો કરતી પોષણ પરદેશમાં,  
 માગ મુકાવે મોટા નરેશમાં.  
 એના તેજથી સર્વ તણાય રે,  
 એના તેજથી સર્વ અંગાય રે.  
 એના બળનું નથી માપ થાતું રે,  
 નથી ગણિત થકી તે ગણાતું રે.  
 એના આગળ લખમી દાસી રે,  
 નમી ચાલતી પાગ તળાંસી રે.  
 જેવી તેવી ગણાતી ન દેવી રે,  
 એને ઋષિમુનિએ સેવી રે.  
 દેવી જો કાઠ ઉપર રીઝે રે,  
 તેનું કારણ સંધુ સીઝે રે.

એ તો રૂંડું ઉંચું પદ પામે રે,  
એનો જગમાં બહુ જશ જામે રે.  
એ તો દેવની પેઠ પૂજાય,  
એનું દળદર ને દુઃખ જાય રે.  
એનું જીવતર સફલ મનામ રે,  
અતિ આદરમાન અપાય રે.

### ભાવથી ભણવા વિષે.

[ ધીમા ધીમા ચાલો મારા પ્રાણરે—એ રાગ. ]

ભણો ભાવે ઉમંગી ઓ ! બાળરે,  
પદ આજસનો સર્વ આધો કરી, હર્ષ હૈયે ધરી, આણી  
વા'લરે—ભણો ટેક.

પાકી કાઠીએ કદી, ચઢાવીએ દઈ ચિત્ત,  
તોપણ કાના નવ ચઢે, એવી એની રીત.

લચી લુગા થઈ તુર્ત ધરસાઈ પડે,

એવી હાનિ અકસ્માત આવી અડે.

જય જશનાં ઝવાલીર તે ન જડે,—મતિશાળરે. ભણો

લઘુવૃક્ષ વાળ્યું વળે, જેમ વાળીએ તેમ,

છોટપણે છાડી છુટે, કુડી આદત તેમ,

ગળે બાધો ઉખાણો આ સાચો મુખે,

ઘૈર્ય ધારો ડરો ન વિપત્તિ દુઃખે,

વહો વાણી મયાળુ મધુરી મુખે,—ઓ યશાળરે. ભણો

[ કનુડો કમજી ગાળો રે સાહેલી આ તો—એ રાગ. ]

ભાવથી ભણો તો સાં રે, બાળકોએ સૌ, ભાવથી ભણો  
તો સાં રે. ટેક.

ભાવથી ભણો તો સાં, મુધારો ચૈ જાય વાર,

પાપનું પુરાય બાં રે. બાળકોએ ૧

નથી એમાં દોષ કશો, એ તો આવી વે'મ વશ્યો,  
 માટે તે તરૂં ધસો રે. આળકોંઓ ૨  
 દમયંતી સીતા લણી, મારાં અને રૂકમણિ,  
 ઓખા એ વગર ધણી રે. આળકોંઓ ૩  
 લણીતી તો સુખ પામી, નિજ નાંખ્યું દુખ વામી,  
 જુઓ વાત જગજમી રે. આળકોંઓ ૪  
 બાળ જ્યારે હોય નાનું, પય પીએ નિજ માનું,  
 જ્યાંસુધી ન જોયું ખાણું રે. આળકોંઓ ૫  
 ખાણું ખાનાં સ્વાદ લાગે, માની પાસે નિત્ય માગે,  
 દેની મુખે એમ લાખે રે, આળકોંઓ ૬  
 વિદ્યામાં છે ગુણ કેવા, કામધેનુ ગાય જેવા,  
 માટે તે તો લઈ લેવા રે. આળકોંઓ ૭  
 રમે ન રમત જાત્રી, પાઠ આપે મહેતાજી,  
 વાંચવો તે થઈ રાજી રે. આળકોંઓ ૮  
 વિશુદ્ધ કહે વિચારી, લાવથી લણે જે નારી,  
 પ્રભુને એ પ્રિયકારી રે. આળકોંઓ ૯

## વિદ્યાર્થીજ જન્મ સફલ છે.

[ આજ દિન સકલ સુખદ સમગ્ર—એ રાગ. ]

જન્મ વિદ્યાર્થી સફલ સમગ્રય, (૨)  
 જગમાં શ્રમથી જો લણાય, સુખ થાય, દુખ જાય,  
 મન મકલાય, જન બહુ ચા'ય, તનની, ધનની, મનની  
 સર્વ શક્તિ સચવાય. જન્મ ૦  
 ગુણ કેવા, માતૃ જેવા, ગ્રહી લેવા, ગણી મેવા, રાખી હેવા,  
 એ રસમાં પડતાં, એ રસ્તે ચઢતાં, મન બહુ મહી મઢતાં,  
 જ્ઞાનવસ્ત્રી ઝડપાય. જન્મ ૦

## વિદ્યા ગુપ્ત ધન છે.

[ આવી છે બાણને માંડવે રે, જાદવકુળની રે જન—એ રાગ. ]

વિદ્યારૂપી ધન કારમું રે, જેમ વધુ વપરાય,  
તેમ તેજ તેમાં આવતી રે, આતો અધિક ગણાય. ટેક.  
ખૂબી સમાઈ ખરેખરી રે, કોઈ માગે ન લાગ,  
ચોરને કો દિન ના મળે રે, ચોરી કરવાનો લાગ.  
ધુતારા ધૂતી શકે નહિ રે, ચાલે ઠગનું ન જોર,  
લુંટારા લૂંટી શકે નહિ રે, ચાલે તેનો ન તોર.  
કાટ કદાપિ ચઢે નહિ રે, ન એ ખોવાઈ જાય,  
ધરતીનો કંપ નડે નહિ રે, આધુ'પાધુ' ન થાય.  
ઉઘાડું ધન આપદા કરે રે, સાથે લૈ ન ફરાય,  
હૂપાર્વોએ તો છુપે નહિ રે, એનાથી ન ઉઘાય.  
આ તો છુપુ રહે સામટું રે, કોઈ જાણે ન બેદ,  
દાંડ આનો ન થઈ શકે રે, ઉપજાવે ન ખેદ.  
માટે આ ધનનો સંગ્રહ કરો રે, શુદ્ધ રાખીને લાવ,  
લેવાશે સ્વર્ગ સમો ભલો રે, એથી લાખેણો લા'વ.  
એતો અવલથી છગુ કહે રે, છોડી આજસ અંગ,  
વેળા વીસા પછી નહિ મળે રે, થશે આશાઓ ભંગ.

## સુખનું મૂળ વિદ્યા છે.

ગરબી.

[ વેરાઈ વાંસે વાડોલીઓ, બાંધાવો ગવરી ગાય—એ રાગ. ]

વિદ્યા વાંસે સુખ સાંપડે, વિદ્યા છે સુખનું મૂળ,  
વિદ્યાથી શાબી ઉઠશે, કોહિનુર સરખું ફૂળ. ૧  
ફૂળ છતાં જો વિદ્યા નહિ તો, ફૂળ સમજવું ધૂળ,  
આખર એનું ના ઉપજે, અરધી દમડી પણ મૂલ. ૨



વીલે મુખે જોયા કરે, રૂપ જોખન નાવે કામ,  
 ભરી સલામાં ભોંડી પડે કા, નવ લે એનું નામ. ૩  
 આકડલાનું દુધ ઉજળું પણ, આખર એ ન ખવાય,  
 આવળનાં ધુલ રળિઆમણાં, સુગંધ વિના ન સમાય. ૪  
 ધનવાળી ધીંગી હોય તોપણ, દોર સમાન ગણાય,  
 અથડાતી તે રે' ઉમરે ના, તેનો ભાવ પૂજાય. ૫  
 ઘી કેકાણે “ઝી” ઉચરે, દેધપાકને કે' દુધપાક,  
 ખરફીને એ ‘ખફી’ કહે, કો' એ શું વધારે શાક. ૬  
 ટેબલને ‘તરધાયું’ કહે, કે' શરખતને ‘શરખંધ’,  
 વાંચી જાણે ના ચોપડી છે, આંખ છતાં એ અંધ. ૭  
 હોય પતિ જે પરદેશમાં તો, કાગળ માટ મુંઝાય,  
 લખતાં એને ના આવડે ના, એનાથી વંચાય, ૮  
 લખાવવા ને વંચાવવા જે ! કાઠ કને તે જાય,  
 છાની વાતો જે હોય તે, છતરાતી સધળે થાય. ૯  
 ઘૂંચવણીમાં ધુમ્પા કરે તે, દુખમાં ગાળે દિન,  
 આંસુથી રોજ પલાળતી કોરી પડતી ન જમીન. ૧૦  
 માટે વિદ્યા ભણુજે તમે કે, આખર આવે કામ,  
 બોધ છજુનો છે એટલો કે, ઉજળું રાખો નામ. ૧૧

## અધુરું ભણુતર ન રાખવા વિષે.

અરબી.

[ શામળીયા વા'લા રા' વેગળા રે—એ રાહ ]

અધુરું ભણુતર માર મારતું રે,  
 કથું કારજ એ નવ સારતું રે,  
 તરી કાઠ તકે નહિ તારતું, સાહેલી, સાંભળજે શાન્તિથી રે. ૧  
 ખોટા દંભ એનાથી આવી વસે રે,  
 ફરે ધર કરી ઘેલો નસેનસે રે,  
 પેઘેલો પાપી આધો ન ખસે, સાહેલી. ૨

જાણો એથી વિનયના વાયનારે,  
 એવા ભણતરથી એવા ક્ષાયદારે,  
 તમે કરજો એવા દૂર કાયદા, સાહેલી૦ ૩  
 વાળી વાટ વિવેક જુએ નહિ રે,  
 મેલ અંતરમાનો ખુએ નહિ રે,  
 મીઠો રસ ટપ ટપકી ચૂએ નહિ, સાહેલી૦ ૪  
 લાકડાની જુલી તરવારથી રે,  
 ડરી જાય કેવી રીતે ખારથી રે;  
 અંતે લઠવું પડે ઝટ દારથી રે, સાહેલી૦ ૫  
 કાચો કુંભ પાણી ભરી ના શકે રે,  
 તકલાદી હોડી તરી ના શકે રે,  
 તેમ આનો કદી ટેક ન ટકે, સાહેલી૦ ૬

## માખાપની સેવા કરવા વિષે.

[વે'વાઇને માંડવે ગયાં'તાં રે, મારા કુંવર કનૈયા—એ રાગ.]

માખાપની સેવા કરવી રે, તેની મરજી જાળવવી,  
 આજ્ઞા શિરપર ધરવી રે, તેની૦  
 વદવી ન વદવી, વાણી વરવી, કે દિન ગરવી,  
 હરકત હોય તે હરવી રે, તેની૦  
 કાળી રાતે લોડી ભરવી રે, તેની૦  
 વૈતરણી હોય તરવી રે, તેની૦  
 તો બલી વિધિ આદરવી રે. તેની૦  
 વદવી ન વદવી, વાણી વરવી, કે દિન ગરવી,  
 હરકત હોય તે હરવી રે, તેની૦

## પાંચમા ધોરણ માટે.

### નકશો ચીતરવા વિષે.

[ રઘુપતિ રામ હૃદમાં રેન્ને રે—એ રાગ. ]

આવો બે'ની આજ નકશો ચીતરીએ રે,  
એમાં ભળતા રૂડા રંગ ભરીએ, આવો ૦ ટેક.  
રીત મુજબ રંગ રંગડીએ રે,  
પાંધી પ્રેમ સહિત પકડીએ રે,  
કામ ચાલુ બરાબર કરીએ, આવો ૦ ૧  
પેલાં જીલ્લા ભણી પરવરીએ રે,  
શેરો સુંદર દાખલ કરીએ રે,  
મોટાં બંદર તે ન વિસરીએ, આવો ૦ ૨  
નદી પા'ડ પેદાશી કસળા રે,  
મોટા પરવત વાંકા વસમા રે,  
આંકી અદલ આનંદના રસમાં, આવો ૦ ૩  
આગગાડીના મારગ રૂડા રે,  
દરશાવિયે એજ વજ્રધારે,  
બદલાતાં જાણવીએજ જૂદા, આવો ૪  
શુભ સાગર બેટ અખાતરે,  
સામુદ્રધુની વળતી વિખ્યાતરે,  
ભલી રચીએ ભૂશિર ભવ્ય ભાત, આવો. ૫  
ધારી ધારી ભલું ડગ ભરીએ રે,  
ડાઘાડૂઘી થકી દીલ ડરીએ રે,  
રૂડો બોધ ચઢી ચિત ધરીએ, આવો. ૬



## સંપ વિષે.

[ 'ગાગરિયાં મત ઢોર કનૈયા' અથવા 'રમજીમ કરતી ચક્ષી હો  
લીલડી'—એ રાગ. ]

સંપ થકી સુખ સાંપડશે શુભ, જંપ થશે ઝટ જાણો.  
માણ્યું મગ લરડેથી રે'શે, કાયમ કંઈકંઈ દાણો. સંપંટેક.  
સંધ વડે યૂરોપ અતિશય, અલખતમાં અંકાણો. સંપં ૧  
દુનરકળા લિકમતના ઉંચા, મંડાણે મંડાણો. સંપં ૨  
અફલનાં હથિયાર ઝુકાવી, તરફીએ તોળાણો. સંપં ૩  
ધમધોકારે રાજ ચલાવે, કેમ ન કહીએ શાણો. સંપં ૪  
સદ સુકાન સહાયે સીધાં, ચાલે સફરી વા'ણો. સંપં ૫  
પાંચે પાંચે સખધો સારો, ઉઘાડો ઉખાણો. સંપં ૬

## દીર્ઘાયુષી થવાની દવા.

[ નટવર વસંત થૈ થૈ નાચી રહ્યો—એ રાગ ]

મિતાહાર સ્વચ્છતા ને ઉમદી દવા,  
દીર્ઘ આયુષી થવાની ઉંચી એ દવા. મિતાહારં ટેક.  
જેણે આ સેવી દવા, તે પામ્યા બહુ સુખ:  
તમા ન રાખી તેમણે, દાણુ દીઠાં દુઃખ,  
વ્યાધિ વિરકત તે થઈ શક્યા ન બાપડા,  
સેવતા ફરે સદૈવ સુંદ ને સવા. મિતાહારં  
અન્યદવા લે અવલથી, માપ પ્રમાણે મૂલ,  
ખટપટમાં ખુંપાવતી, કરતી વખત વસુલ,  
મોઘી છતાં ન માગતી કુલીન આ કંઈ,  
સુવર્ણમાલતી સુવર્ણ માગતી દવા. મિતાહારં  
સડે નહિ બગડે નહિ, અથવા ઉતરી જાય,  
ના ઘટ લાગે પામત્રા, વસુધામાં વખણાય,

જોધએ નહિ એને રે, ભરવા ધમ નહિ,  
સીસી સીસો કે ડબ્બોરે, જરૂરી જમ નહિ,  
વાયના વદે છગુ વિકારનો હવા. મિતાહાર૦

## ઋતુઓ વિષે.

### શિયાળો.

[ બડો ચતુર પેલો ટાપી વાળો—એ રાગ ]

શિયાળાની મોસમમાં સખી શીતલ વાયુ વાયરે,  
ઝાડતણાં સૌ પાન ખરે ને ઘઉં જવ પેદા થાયરે. ટેક.  
ગોળ કઠોર ધઉં રૂ પાકે, તલ એરડી તોળાયરે,  
તેલ શરીરે મસળી લોકો, ઉન્ના જળથી ના'યરે. શિયાળાની૦  
જઠરાગ્રિ બળ ઝાઝું જણવે, વધુવધુ રોજ ખવાયરે,  
તનમાં જોર પગે પણ તેવું, વે'લું ઝટ ઉઠાયરે. શિયાળાની૦  
ગાંધી હાટ વસાણાકેરી, વસ્તુઓ ખંડાયરે,  
સાલમની મોંઘાઘ વધે એ, પાક બહુ પંકાયરે. શિયાળાની૦  
શ્રીમંતો સૌ શાલો ઓઢે, ગરીબ બહુ ગભરાયરે,  
સૂરજનો તડકો એ ખોળે, તડકે બીડ ભરાયરે. શિયાળાની૦  
ગમે નહિ સગડીથી ખસવું, અંગારા ઓલાયરે,  
કરા સરીખું પાણી લાગે, પીતાં દોલ કંપાયરે. શિયાળાની૦  
ખરફ તણાકોઈ લાવ ન પૂછે, બહુ તે બાઝી જાયરે,  
શી મગદૂર અડેકોઈ એને, અડતાં પાખું હઠાયરે. શિયાળાની૦  
હિમાળે અહીં વાસ કર્યો શું !, હિમે હાડ ગળાયરે,  
ધઉંનો પણ એ ઘાણજ વાળે ! શો કરવો ઉપાયરે. શિયાળાની૦  
દિન ઘટી રજની ખૂબ વધતી, થી જલદી ઠરો જાયરે,  
જગકરતાની લીલાનો છગુ, પાર ન કોથી પમાયરે. શિયાળાની૦

## ઉનાળો.

[ અલખેલી રે અંબે માત જોવાને જઈએ.—એ રાગ ]

આ ઉનાળાનો તાપ, સખી સંખાય નહિ,  
 શું? કરશે મારા બાપ, બા'ર જવાય નહિ. ટેક.  
 પશુ પંખી ગભરાય અને, ગભરાય બધાં જીવજંત રે.  
 મધ્યાહ્ન મરડાઈ બખોલે, ધસતાં રાખી ખંત, સખીં  
 ધગ ધગ ધગ ધગ ધરતી ધગતી, લૂ વાતી લે'કાઈ રે,  
 બાફથકી લડથાની પેઠે, હાય જવાય બફાઈ. સખીં  
 ખારી તપતી જળી તપતી, તપતા ગોખ તમામ રે,  
 આમનેમ જીવ થાય બહુને, કાંઈ ન સૂઝે કામ, સખીં  
 દરિઓ મોખાં ગગન ચઢાવે, દાખે ઝટ લઈ ઝાઝરે,  
 મસ્ત થઈ મસ્તાઈ મચાવે, રાખે ગરમ મિગ્ગજ, સખીં  
 જંગલમાં જખખર ધૂળ ઉડે, તેના બાંહે કોટ રે,  
 હુકુકુકુકુકુકુ વાયુ ઉચરી, દાણુ મૂકે દોટ, સખીં  
 ઝરણુ કુવા નદી કુંડ સરોવર, ટાંકાં ધીંગ તળાવ રે,  
 પાણી પણ બાલી ખમ દીસે, વે'ળા વિરડા વાવ, સખીં  
 કાકા બળીઆ ઓરો અછબડા, કોલેરા ન અગ્નણુ રે,  
 એવા એપી રોગ પ્રસરતા, કૈના વાળે ઘાણુ, સખીં  
 ખારી જર્મીન મૃગજળ દરશાવી, મૃગના લેતી પ્રાણુ રે,  
 વૃક્ષથકી વાનર દ્વિજ<sup>૧</sup> પડતાં, થાય તહી ખુમરાણુ, સખીં  
 ઉંચી અગાસી ચંદન પંખા, વાળું પ્રદુલિત ફૂલ રે,  
 ચંદ્રકિરણુ તનતાપ નિવારણુ, આ રતમાં અનુકૂળ, સખીં  
 દ્રંકી રાત દિવસ બહુ લાંબો, આંબાગાળો થાય રે,  
 અકળકળા ઇશ્વરની અહ્મુત, જોતાં અજખ થવાય. સખીં

## ચોમાસાની શરૂઆત.

[ ઓરો આવને સહુણ પ્રભુ શામળા જો.—એ રાગ. ]

ચતુર હે ! સખી ચોમાસું હવે આવિયું જો,  
 થશે શાન્તિ તેથી સર્વને મન ભાવિયું જો, ચતુર  
 ધડોંક તાપ ધડોંક ઝાંયડો છવાય છે જો,  
 ઉકળાટ અધિક આકળાં થવાય છે જો, ચતુર  
 દોડાદોડ પેલાં વાદળાં કરી મૂકે જો,  
 ખૂટયું ઘાલમાં ઘી હોય તેમ ના ચૂકે જો, ચતુર  
 ચલ્લી ધૂળમાં ધુમીને પાંખ ભારતી જો,  
 ફેરે ઝૂંદડીને ધૂળ તે ઊરાડતી જો, ચતુર  
 ઉધઈ કીડીને મોકોડી ચઢે ઉભરે જો,  
 સૂર્ય અસ્ત સમય ધનુષ પોળું નીસરે જો, ચતુર  
 જળ ખારની તમામ ચીજ પીગળી જો;  
 ખહુ જોરમાં ધશાન થાય વીજળી જો, ચતુર  
 શીતલ મંદ પવન સરસ શુદ્ધ વાય છે જો,  
 ખરર થરર શબ્દ ઝાડના સૂણાય છે જો, ચતુર  
 સિંધુથી ત્વરાથી પાંખી પાર આવતાં જો,  
 ચોવટ રાખી ચિત્ત પાંખ તે હલાવતાં જો, ચતુર  
 પડયો ખૂબખૂબ ધાર ચાલી નેવલે જો,  
 સડોડાટ પાણી જળ ખાળ્યું નવ ખજે જો, ચતુર

## ચોમાસાના ચાર માસ.

[ ‘વિંધણો રમણ બદશે રે લોભ’ અથવા ‘જુમનાં  
 જવા દો પાણી’—એ રાગ. ]

ચોમાસાના ચારે માસ,  
 આપે અંતરમાં ઉલ્લાસ,  
 પ્રકટાવે પુર પ્રેમ વિલાસ,  
 મનરંજન કરતા રે લોભ. ટેક.

માસ અષાઢ પ્રથમ ધોરી,  
 લાવે મેઘ ભલે દોરી,  
 દીર્ઘ જમીન નહિ કોરી. મનરંજન૦  
 ખેતરમાં વાવેતર થાય,  
 જંગલમાં મંગલ વરતાય,  
 વર્ણુ વર્ણુ ના વર્ણાય. મનરંજન૦  
 નાચે મોર કળા માંડી,  
 ખીલે કમળતણી ફાંડી,  
 જેતેના થાય ગતિ ગાડી, મનરંજન૦  
 લીલી સાડી ધરાએ ધરી,  
 માણેક મોતીથી તે ભરી,  
 મનય નિરખતાં આખા દરી, મનરંજન૦  
 આવળુ સરવડિયે વરસે,  
 રીઝી હૃદય ચંદે હરસે,  
 શાકતણા દગલા ધરસે, મનરંજન૦  
 ડાલે વૃક્ષ લતા વેલી,  
 ખોલે કોયલ ચૈ ઘેલી,  
 દળવી પડતી ના હેલી, મનરંજન૦  
 મેળામેળા ગમત ગાન,  
 વિધવિધ રચનાઓ મૂલવાન,  
 ભૂલાવે ભૂખતરસનું ભાન, મનરંજન૦  
 મુદર શિવપૂજન સુહાય,  
 પુનિત પુરાણકથા વંચાય,  
 આવળુ આ રીતે ઉજવાય, મનરંજન૦  
 ભાદરવે ભડક્યો ભડવીર,  
 નાંખ્યું અનહદ એણે નીર,  
 તોડ્યાં વાવ કૂવા નદી તીર, મનરંજન૦



નેવે માય નહિ પાણી,  
 આખો દરીઓ શું ? તાણી,  
 લાલ્યો લોક વહે વાણી, મનરંજન૦  
 પાણી પૃથ ઉપર પથરાય,  
 પાટા રેલતણા પલટાય,  
 ગાડી ખખર પડ્યે રોકાય, મનરંજન૦  
 ભૂઆનું રૂપ ભજ્યું ભલું,  
 ધારી વીજ ખડગ ઉજળું,  
 દાદુર શબ્દ બજ્યું ડાખલું, મનરંજન૦  
 આસો નવરાત્રીના દિન,  
 ગોરી ગરબા ગાય નવીન,  
 સુણતાં થાય રસિકજન લીન, મનરંજન૦  
 દશરા શરદપુનમનો ચંદ,  
 નિર્માળ આલ પવન શુભ મંદ,  
 ઉપજવે અદેકા આનંદ, મનરંજન૦  
 વિધવિધ રંગે ધર રંગાય,  
 ચાર ચંદરવા બંધાય,  
 ગગરા દેગ ઘડા મંજય, મનરંજન૦  
 આવી ઉત્તમ દીવાળી,  
 પકવાનોની પતરાળી,  
 લાવી એં આગળ ઢાળી, મનરંજન૦

## વસંતવર્ણન.

તોલક.

ઋતુરાજ વસંત અનંત ખીલ્યો,  
 પૃથિવી થકી બાર ન જાય ઝીલ્યો,  
 ફળ ફૂલ લતા તન તાપ દહે,  
 ડફ ભંપપ ભંપપ વાગ્યો રહે.

કિમતી શુભ કારમી કુંજ ઘટા,  
વિલસી રહ્યો ઉત્તમ વૃક્ષઝટા,  
વનનું ચઢી વેલ વૃતાત કહે,  
૩૬ લંપપ લંપપ વાગી રહે. ૨

ઉડતો હૃદયાર ગુલાલ અર્તિ,  
કહ્યો જય ગુલાબ તાળી ન ગર્તિ,  
નિરખાય સુનાય ગૃહસ્થ ગૃહે.  
૩૬ લંપપ લંપપ વાગી રહે. ૩

રોઝ પામી વિલંગ કસોલ કરે,  
જનમંડળમાં રસરંગ તરે,  
શીત મંદ સમીર સુગંધ વહે.  
૩૬ લંપપ લંપપ વાગી રહે. ૪

મનમોહ મધૂપ મિહાર લણે,  
ઋતુરાજ તણા ઉપકાર ગણે,  
નરનારો પરસ્પર પ્રેમ ચહે.  
૩૬ લંપપ લંપપ વાગી રહે. ૫

સુર હોરો તણા સહુને ગમતા,  
નફટો નરસી રમતો રમતા,  
કોંચમાં ગરકી પછો કષ્ટ સહે,  
૩૬ લંપપ લંપપ વાગી રહે. ૬

ઉપવીત શર શરૂ લગ્નસરા,  
શરવા દિન આ ન દિસે નવરા,  
સહુને રત આ અનુકૂળ પડે,  
૩૬ લંપપ લંપપ વાગી રહે. ૭

કુરિવાજ કરી દેર સુઝ દેર,  
ઝટ સુધરવા પર ધ્યાન ધરે,

કરી સંત સમાગમ જ્ઞાન મહે,  
 ૬૬ ભંપપ ભંપપ વાગી રહે.  
 જગદીશ્વરની ન કળાય ગતિ,  
 જનમાટ કરી અદ્ભુત કૃતિ,  
 છગુ પાર અલૌકિક કોણુ લહે,  
 ૬૬ ભંપપ ભંપપ વાગી રહે.

### જીવાવળને ઠપકો.

[ મહિયારી મળી ચાલી મહી વેચવા—એ રાગ ]  
 બાવળીઆ શુ કરવા આડો પડે,  
 નમો નમો આપે આખો ઉત્તમ સાખ જો,  
 લેવા દે લાલ મળે છે તાકડે,  
 હોય બગાડ્યુ તો તે જટ કહી નાંખ જો. બાવળીઆ ૦ ૧  
 દાતારી દાન કરે દોનને ભલું,  
 ભંડારી બે હાથે ફેટે પેટ જો,  
 તેનો શું ખેલ બતાવે છે કરી,  
 સમજ પડે અંતરના મુજને નેટ જો. બાવળીઆ ૦ ૨  
 કુળવાળો વિનય થકી વધતો નમે,  
 કુળવગરનો અમથો રે'શે ટાટજો,  
 કાંકો તે બાર મુલકનો રાખશે,  
 તેં પણ તેવો કરવા માંડ્યો ઘાટ જો. બાવળીઆ ૦ ૩  
 તુજ થકી દાન કશું ના નીપજો,  
 અન્ય કરે તેનો શું પકડે હાથ જો,  
 બદખો આ ક્યાંથી શીખ્યો બા'વરા,  
 છુટે કામે ભટ લે બીડે બાથ જો. બાવળીઆ ૦ ૪

\* એક આંખાના જાડ પાસે બાવળનું જાડ હતું; આંખાને લાગેલી સાખ લેવા પંથી ગયેલો, તેને બાવળના કાંટા વામતાં પંથીએ તેને દીધેલો ઠપકો.

પોતાના સંકટમાં સીઝ્યા કરે,  
 પરના સુખની પીડા તુજને થાયજે,  
 એ પાપે કાળી થઇ તુજ ચામડી,  
 મટવાનો તુજ હાથ રહે ઉપાય જો. બાવળીઆ૦ ૫  
 આમ કરે હાંસલ થું ઉપજો તને,  
 આમાં તુજને લાભ નથી નુકસાન જો,  
 તેમ નહિ આજે તારું લાગતું,  
 તેમ છતાં દે ચીપ ગજો નાદાન જો. બાવળીઆ૦ ૬  
 સારાની સોખનમાં ઉછર્યા છતાં,  
 પા આની ના બેઠો તેનો પાસ જો,  
 શજોથી સૌને બેઠો શારવા,  
 જનમ લીધો શું દારણુ દેવા ત્રાસ જો. બાવળીઆ૦ ૭  
 સાખ પડી સરસ પવનના જોરથી,  
 પંથીએ તે લઇને પકડી વાટ જો,  
 બાવળીઆ૦ ટક ટક ટક જોતો રહ્યા,  
 આ કેકાણે અદ્ય ન ચાલી આંટ જો. બાવળીઆ૦ ૮  
 આમાંથી શિખામણુ હો એટલી,  
 કોઇ ગરીબ જનને કંઈ આપે દાન જો,  
 આડરે હાથ ન તેમાં ધાલવો,  
 છગુ તણો પણ મન મળતો નિદાન જો. બાવળીઆ૦ ૯

છઠ્ઠા ધોરણ માટે.

ગાયનના ગુણ વિષે.

[ ગાડી આવી ગુજરાત, અગન કરી ગાડીરે આવી.—એ રાગ. ]

ગાયન ઘટમાં જરૂર, જખરો આનંદ આપે,  
 વદને વધારે નૂર, જખરો આનંદ આપે. ૧૬.

સિંહ તલપ મારી અને, હરણું પીએ જેમ,  
ગમગીની ગડથોલીને તેનો ઘાટ ધડે આ તેમ, જખરો ૦ ૧  
રખરખતાં બાળક લડી, લે'રે ઉઘી જાય,  
એવી મીઠી મગજમાં, એની અંસર બહુ પ્રસરાય, જખરો ૦ ૨  
મૃગ લાગે બહુ ડોલવા, ભાન ભૂલાવે નાગ,  
રંગ જમાવી રીઝવે, એના ગુણનો ન આવે તાગ, જખરો ૦ ૩  
ચાર વેદ આ જગતમાં, ગાયન પંચમ વેદ,  
કારણ આ ખંખેરતો, ખાળીખાળીને સૌના ખેદ, જખરો ૦ ૪  
સારીગમપધની ભલા, સપ્ત સૂર કે'વાય,  
છગુ શરૂ ત્યાંથી કરો, શ્રમ મિથ્યા જરા નહિ જાય, જખરો ૦ ૫

## શિખામણુ.

[ શામળિયા વા'લા રહેા વેગળા રે—એ રાગ. ]

ઝાઝાં વચ્ચ ઝીણું નવ પે'રીએ રે,  
જખએ ન વૃથા પર શેરીએ રે,  
વટ હાથે કરી નવ વેરીએ,  
શિખામણુ આ છે બહુ કામની રે. ટેક. ૧  
લીપ્યું ગુપ્યું રૂકું, ઘર રાખીએ રે,  
ગળાં ઝાઢીઝૂડી કાઢી નાંખીએ રે,  
કડુ વેણુ કઠી નવ લાખીએ, શિખામણુ ૦ ૨  
ખેઉ હાથે ન માયું ખંજોળિએ રે,  
મેલું થાય કે તે ઝટ ચોળીએ રે,  
હળવે રહીને પછી ઓળીએ, શિખામણુ ૦ ૩  
જાની વાત થતી હોય જે સ્થળ રે,  
ટકવું નહિ ત્યાં અરધી પળ રે.  
એ વાત તણું લેવું જળ રે, શિખામણુ ૦ ૪

આગ કચરો કરજ વધી જાય છે રે,  
ભાન રાખે ન તો તેમ થાય છે રે,  
માટે ડરવું એ સત્ય ઉપાય છે, શિખામણું ૫  
જેમ જ્ઞાન દીધું હોય જ્ઞાનીએ રે,  
તેમ વૃદ્ધતાનું કહ્યું માનીએ રે,  
પીખી નાંખીએ ના તેહ પાનીએ, શિખામણું ૬

## કિમિયાની લતમાં ન પડવા વિષે.

અરમી.

[ વાં અરજ કરે સખ બ્રિજ નારી—એ રાગ. ]

દગ નિજ મુકામે દાઢ કરી, મંડિલ શેલાં શુભ શાલ ધરી,  
પાખંડી દરતા ઠીક દરી, ડોકે નાંખી દોરા ઉતરી,  
કિમીયાની જાણું કારીગરી, લળતાં બોલે વેણો ઉચરી,  
એવાને ઉમરે ના ચડશે, કિમિયાની લતમાં ના પડશે. ૧

દેશે પડિયા પરસાદતણા, લરી ટોચ લગી બમણા બમણા,  
વે'ચી સાકરીઆ રોજ ચણા, દોંગીલો કરશે દોંગ ધણા,  
જડ પેદ લરાશે કેક જણા, મછ્લો મુકશે નહિ કાંઈ મણા,  
એ લિણુ અખાંડ ના અડશે, કિમિયાની લતમાં ના પડશે. ૨

છાણાંમાં સોનાની લગડી, રાખી પછી ચેતવશે સગડી,  
પિત્તળની જાહેરમાં ડગળી, બુટ્ટી સાથે મૂકશે મસળી,  
પિત્તળ કાળું રે'ંગ કળળી, સોનું સરતાં લેશે પકડી,  
અચરજ પામી ના દરખાડશે, કિમિયાની લતમાં ના પડશે. ૩

બુટ્ટીથી સોનું થાય નહિ, પછી માનો તો ઉપાય નહિ,  
મતિવાન એ મારગ જાય નહિ, હેરાન થઈ અથડાય નહિ.  
ચિતમાં જરૂંએ પણ ચા'ય નહિ, લૂંલૂં લાલચથી લોભાય નહિ,  
રડો રોડા પેદે રડવડશે, કિમિયાની લતમાં ના પડશે. ૪

કિમિયાથી કુંક ખુવાર થયા; ધરખાર તજી વનવાસ ગયા,  
વિલાં કરી મુખ વિમાસી રહ્યા, દીન હાલતમાં દીન જાય વહ્યા  
શું કરીએ આવે છેજ દયા, લઈએ ઉમદા ઉપાય કયા,  
છગુ બોધ બરાબર સંઘરશો, કિમિયાની લતમાં ના પડશો. ૫

## અલણથી ગાભરું ન પડવા વિષે.

ગરબી.

[ મને મૂકી ગયો છે—એ રાગ ]

અલણ ભાળીને ગાભરાં થવું નહિ રે,  
એથી હાનિ ન પહોંચે જરાય મારી બે'ન. ભાળીને૦ ૧  
રાહુખાહુ ચંદ્રસૂર્યને નડે નહિ રે,  
એતો પૃથ્વીતણી પડે જાંય, મારી બે'ન, ભાળીને૦ ૧  
ફરે પૃથ્વી એ વાત નિર્વિવાદ છે રે,  
જેના ફરવાથી થયા રાતદિન, મારી બે'ન, ભાળીને૦  
ફરતાં ફરતાં આવે યોગ તે સમે રે,  
અલણ થાય તેમાં શું થવુંજ લીન, મારી બે'ન, ભાળીને૦ ૨  
ભોળાં ભયભીત થઈ ભય પામતાં રે,  
નિજ હાથે તે થાય છે હેરાન, મારી બે'ન, ભાળીને૦  
ખરી વાતનો ન ભેદ તેઓ જાણતાં રે,  
ખોટી વાતે ધરે બહુ કાન, મારી બે'ન, ભાળીને૦ ૩  
કોઇ વર્ષે બે—ત્રણવાર થાય છે રે,  
ઉદરાવો રાખે બહુ ઉર, મારી બે'ન, ભાળીને૦  
કાણુ જાણે આ વર્ષે મહી શું થશે રે,  
એવું કહીને કરે ઝુરઝુર, મારી બે'ન, ભાળીને૦ ૪  
જેમ કાચના ગોળા અહીં ચક્ર્યા કરે રે,  
તેમ ચંદ્રસૂર્ય ચક્રવર્તી આકાશ, મારી બે'ન, ભાળીને૦

જડ વસ્તુને દુખ કે સુખ શું રે,  
એ તો સુણીને આવે બહુ હાસ, મારી બે'ન, ભાળીને ૦ ૫  
ચૈતન સૂર્ય ચંદ્ર રાહુમાંજ માનીએ રે,  
તોયે રાહુનું ધડ વિનાનું શીશ, મારી બે'ન, ભાળીને ૦  
પોતે પાંગળો અનાથ પેઠે અન્યને રે,  
ન મનાય ન મનાય હરગિજ, મારી બે'ન, ભાળીને ૦ ૬  
ના'વું ધોવું દાન દેવું સારી વાત છે રે,  
દાન દેવામાં રાખવો વિવેક, મારી બે'ન, ભાળીને ૦  
હોય ગરીબ કે અપંગ તેને આપવું રે,  
છગુ તજવો કદી ન નેક ટેક, મારી બે'ન, ભાળીને ૦ ૭

### આગગાડી વિષે.

[ ગુલાબવાડી ચૌઠા વચ્ચે રોપી રે—એ રામ. ]  
જુઓ જુઓ આ જુઓ આગની ગાડી રે,  
અક્કલવાળે અક્કલ શી ! પહોંચાડી રે. ટેક. ૧  
વરાળના એ યોગ થકી બહુ ચાલે રે,  
પેટતણું પળીભાર ન પાણી હાલે રે. ૨  
તારઘંટથી તરકીએ ચેતાવે રે,  
આવું છું હું વચમાં કોઈ ન આવે રે. ૩  
ચીઈઈ કરીને ચીસ કારમી પાડે રે,  
કાનતણા પડદાનાં પડ ઉઘાડે રે. ૪  
પ્રહ પ્રહ પ્રહ પ્રહ પ્રહ પ્રહ દમ એ કાઢે રે,  
બેતરમાંનાં ચરતાં ઢોર નસાડે રે. ૫  
ઉભી રે'તાં હ્યબ હ્યબ હ્યબ થાય રે,  
પૈડાં કચરો કચુરૂરૂરૂ મંભાળાય રે. ૬  
ખૂબ ઘસારે પાટા ચકચક થાય રે,  
ચાડ ચંદ્ર કિરણ એમાં દરશાય રે. ૭



હૈયા પૂલે ચઢતાં ના ડર પામે રે,	
નજરે પડતા જન વળગેલા કામે રે.	૮
કમાન જોતાં હૈયું હેરત ખાય રે,	
કારીગરની કારીગરી પંકાય રે.	૯
રાતાં ઘોળાં લીલાં જે નિશાન રે,	
સિગ્નલ સાથે સત્વર કરતાં સાન રે.	૧૦
એન્જન આગળ પાછળ ફાનસ લાલ રે,	
અંતરમાં ઉપગ્નવે અધિક વહાલ રે.	૧૧
દેશાવરથી માલ ભરી મસ લાવે રે,	
ઉપયોગી આ સાધન સુખ વરતાવે રે.	૧૨
સ્વર્ગ થકી શું ઉતરીયું વૈમાન રે,	
સાંધે એવું સર્વ છગુ અનુમાન રે.	૧૩

### પ્રુઅડ વિષે.

[ અવગુણ આપે ન આવે ઉદ્ધવજી—એ રાગ. ]

પો'ર ચઢ્યે દિન ઉઠે,	પ્રુઅડખા,	
રોપ કરી બહુ રહે,	પ્રુઅડખા.	૧
એપે લડાઈનો ચાલ,	પ્રુઅડખા,	
રાખી વદન વિકરાળ,	પ્રુઅડખા.	૨
રાતનું રાખ્યું એફું,	પ્રુઅડખા,	
કાઢે રાખી મન એફું,	પ્રુઅડખા.	૩
ડાઢની ચિંતા ન ધારે,	પ્રુઅડખા,	
એમાં શું એમ વિચારે,	પ્રુઅડખા.	૪
બદબોનું હોય શું બારે,	પ્રુઅડખા,	
તેવું તમે પાર્ણીમારે,	પ્રુઅડખા.	૫
મેંશતણા થર થરકે,	પ્રુઅડખા,	
બગડેલું દૂધ આધરકે,	પ્રુઅડખા.	૬

ભાળી ચાંલ્લો ભેંસ બડકે,	પ્રઅડખા,	
ઘાટ ધરેણાંના ખડકે,	પ્રઅડખા.	૭
ધણીને બહુ ધમકાવે,	પ્રઅડખા,	
રમતાં બાળક રમકાવે,	પ્રઅડખા.	૮
રોયા પીટચાની નવાઇ,	પ્રઅડખા,	
છે ના રહીએ છવાઇ,	પ્રઅડખા.	૯
રાંધ્યામાં ઢંગ મળે ન,	પ્રઅડખા,	
દાળ કેા દિન ગળે ન,	પ્રઅડખા.	૧૦
અન્ન સળ્યું ન સુધારે,	પ્રઅડખા,	
પટલાઇ કરવા પધારે,	પ્રઅડખા.	૧૧
ઘરની વ્યવસ્થા ન રાખે,	પ્રઅડખા,	
શાસ્ત્રનો સ્વાદ ન ચાખે,	પ્રઅડખા.	૧૨
સુધરીનો માળો સુહાતો,	પ્રઅડખા,	
માથાનો ઘાટ જણાતો,	પ્રઅડખા.	૧૩
લીખોનું લેખું ન થાય,	પ્રઅડખા,	
વસ્ત્ર મલિન ગંધાય,	પ્રઅડખા.	૧૪
સૂંધે તમાકુ સવાઈ,	પ્રઅડખા,	
ખાય છીંકો હરખાઈ.	પ્રઅડખા.	૧૫
છીંકતા છીડુ પાડે પળમા,	પ્રઅડખા,	
ખોલે સહેજ તે બળમાં,	પ્રઅડખા.	૧૬
મૂકે ન મુખનો મૈડકો,	પ્રઅડખા,	
ચિતમાં કશો નહિ ચૈડકો,	પ્રઅડખા.	૧૭

## સુધડ શાણી વિષે.

માલિની.

સુધડ સરસ શાણી, સ્ત્રી મળી હોય જેને,  
સ્વરગ સમ મઝેનું, સાંપડે સુખ તેને,  
કસર રતિ રહે ના, કોઇ વાતે કશાની,  
ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની. ૧

મધસમ ધજ મીઠાં, વેણુ કાઢી રીઝાવે, છર-કુડ-છણકાથી સ્વપ્નમાં ના સતાવે, વિપત સમય કાઢે, વાત તે ધીરતાની, ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની.	૨
વિનય વટ વહાલી, અંત સુધી ન મૂકે, પ્રભુસમ પતિ પેખી, ચાકરીમાં ન ચૂકે, કુલીન પુનિત ના તે, ફરવે પાછો પાની, ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની.	૩
પરમ ધરમ પાળે, પ્રેમથી પદ્મમેખી, દૌનનું દરદ દેખી, દીલમાં થાય દુઃખી, ચતુર ચપલ ચોરી, ના કરે ગાંઠ જાની, ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની.	૪
ચરની ખબર રાખે, સેવકોને ન પીડે, ચૂંક નજર પડે તો, શીખ દૈ સઘ શીડે. ખુટલ ખર્નો ખુએ ના, કિંમતી ખાનદાની, ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની.	૫
વધુ વિભવ વિલોકી, ગર્વ ધારે ન ગોરી, ખટખટ ખળતાનાં, ખાળતી ખોડ ખોરી, ગુણિમલ ઘટ રાખે, જ્ઞાન દે કોઈ જ્ઞાની, ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની.	૬
નિજ સુખ સહુ ટાળી, સંતર્પિને ઉછેરે, શૌલવૃત શુધ સાંચી, વૃત્તિમાં જીવ ઘેરે, પતિમુખ ચઢ્યું દેખી, ‘કેમ’ એ પૂછવાની, ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની.	૭
હૈર થકી પતિ દેખી, દોડતી પાસ આવે, નિરમળ જળ ઝારી, ધારતી ભવ્ય ભાવે, પવન સરસ નાંખી, રીઝવે સોળ આની, ભવજળ ઝટ તારે, દિવ્ય દાતાર દાની.	૮

## શું ! કરવા અથડાય છે—વળ પાછી.

[ હરિભજન વિના દુખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે—એ રાગ.]

ભોળી ભામા, ભૂવાને ત્યાં શું કરવા અથડાય છે;  
તું વળ પાછી, શું ! દીકું તેને ત્યાં કે હરખાય છે. ટેક.

આ બ્રહ્મ જગા ભયની હોળી,  
વસતી અહીં ધૂર્તતણી ટોળી,  
પૂછગાળ કરી ક્યાંથી ભોળી?      ભોળી૦ ૧

કોઈ ભક્ષ ચઢ્યું એના ઉમરે,  
તે જન્ય ન પાછું હાય ખરે,  
દીલમાં એ દુષ્ટ દયા ન ધરે.      ભોળી૦ ૨

પતિ વશ કરવા અર્થે આવી,  
ધરનો ધંધો સૌ અળસાવી,  
તને કંઈ ઠગણીએ લલચાવી?      ભોળી૦ ૩

મદજે માદળીએ આ દોરો,  
ધંપ દૈ બીનો અથવા કોરો,  
ધૂતશે ધન એમ કહી ધોરો.      ભોળી૦ ૪

પતિ એમ કોંધે વશ થાય નહિ,  
લૂંલી લાલચથી લોભાય નહિ,  
ઘચ્છેલો અર્થ સધાય નહિ.      ભોળી૦ ૫

આ વાત પતિને કાન જશે,  
તો તારા છુરા હાલ થશે,  
પસ્તાવામાં પડવું પડશે.      ભોળી૦ ૬

કુળવાન તણું આ કામ નહિ,  
ભોંડ આવા કામે હામ નહિ,  
નીતિનું જેમાં નામ નહિ.      ભોળી૦ ૭

કર નમન પતિને કર જોડી,

થા તે આગળ થોડીથોડી,  
 ઉઠાવ હુકમ દોડીદોડી.      ભોળી૦ ૮  
 પછી જો તે વશ નથી કેમ થતો,  
 હમણાં આડો અવળો ફરતો,  
 અજમાવ પ્રયોગ છગુ વદતો.      ભોળી૦ ૯

## જી ! આપનાં તો અઢાર વાંક છે.

[ રાત્ર રે પૂછ છે રાજણી રે—એ રાગ. ]  
 ૧ ઉંટ કહે આ ભૂમિપર મે ભાળિયા રે,  
 વાંકાં અંગવાળાં પશુપંખી નિલાળીયાં રે. ટેક. ૧  
 અગલાકેરી ડોક દીડી વાકડી રે,  
 તેવી પોપટડાની આંચ મજે ના ફાંકડી રે. ૨  
 કુતરાકેરી પૂંછડીમાં શું પૂછવું રે,  
 શીલા સાંધો તોયે સીધાં તેને ના થવું રે. ૩  
 જોઈ રહે શું લાથી એની સંઘને રે,  
 વાંકીચુંકી તેનું ભાન મજે ના મૂઢને રે. ૪  
 સીધા નખનું મુખ મજે ના વાઘને રે,  
 તેથી તે શરમાઈ વસિયો નૈ મહાવને રે. ૫  
 આદાશીશી ચઢતી એને એ દુખે રે,  
 દા'ડે સૂઈ રહે છે સુસ્ત બની વીલે મુખે રે. ૬  
 ભારે ભૂંડાં ભેંસતણાં છે શીંગડાં રે,  
 વાંકાં વળી ગયેલાં ઢંગ વગરનાં ધીંગડાં રે. ૭  
 સુણી આવું શિયાળ બોલ્યો ત્યાં ધસી રે,  
 જેનાં અઢાર તેની ચિંતા તમને ના કશી રે. ૮  
 અન્ય તણું તો એકેકું એ જાણીએ રે,  
 છેજી અઢાર વાંકાં આપ તણાં પીછાણીએ રે. ૯

## તું શું ! હસે છે.

ગીત.

[ કાચલડી રે ક્યાં વસો રે,—એ રાગ.]

જાડાં મોટાં જોઇ એનાં લૂગડાં રે,  
જડયા જેવો જોઇને ઓ ! ખાળ, લાડકડી તું શું? હસે રે.  
જેવો તેવો જાણુ નહિએ આદમી રે,  
નાકે ફૂંચો દેદ ના કંટાળ, લાડકડી, તું શું? હસે રે. ૧  
ખાતર માટે જાણુ કરેલું એકહું રે,  
તેના લૂગડે પડિયા જાઝા ઝાઝ, લાડકડી  
ખેડુ એ તો ખેતર ખેડે આપણું રે,  
એને ક્યાંથી રે'વાનું ફીકફાક, લાડકડી ૨  
ખેડુતથી શોભા સંસારે આપણી રે,  
ખેડુતથી આ પાસેના પોષાક, લાડકડી  
ખેડુતથી દીવાળી સારી દીપતી રે,  
ખેડુતથી નીવડતું સઘળું શાક. લાડકડી ૩  
રાગ જૂઝે તે પણ એના બા'વડે રે,  
જૂઝે શરા જૂઝે સૌ સંસાર, લાડકડી  
અવધી અવધી અવધી વાળે વીરલો રે,  
એના ગુણનો કે'તાં નાવે પાર, લાડકડી ૪  
ખેડુત પાસે સાધન પૂરાં હોય તો રે,  
તો તે પકવે લગ્નલગ્નલા ધાન્ય, લાડકડી  
ઉત્તમ ખેતી એ તો એણે આદરી રે,  
વર્ણું શું ! હું એનું જાઝું ખ્યાન, લાડકડી ૫  
આવા ઉપયોગી ખેડુતનું કામ છે રે,  
એવાને તો દેવું આદરમાન, લાડકડી  
હરકોઈ આવે ધર પૂછીને આપણું રે,  
ધીરે રહીને તેપર ધરવું ખ્યાન, લાડકડી ૬

હલકો—ભારે ભેદ ન એમાં રાખવારે,  
સૌને સ્નેહે ગણવા એક સમાન, લાડકડીં  
સૌ પ્રાણીને કર્તા ઈશ્વર એક છે રે,  
વ્યર્થ ન ધરવું ઘટમધ્યે ગુમાન, લાડકડીં ૭

## બાળલગ્નથી થતી હાનિ !

રૌલાવૃત્ત.

લાયક ઉમર થયા, પછી લાડો કે લાડી,  
પરણાવે મામાપ, તોજ ભવ સુધરે વાડી;  
લાવેા લેવા કાજ, દીંગલા દીંગલી સાથે;  
લગ્ન કરે લલચાર્ધ, પડે દુખ બાળક માથે. ૧  
ભણવા તે શું જાય, શરમ તેને બહુ આવે.  
કળતર અંગે થાય, પકડવી કલમ ન ફાવે;  
દાદર ચઢતાં શ્વાસ, ધમણની પેડે ચાલે,  
સદે નહિ ઘી દૂધ, કાંજ દરરોજ ઉકાળે. ૨  
ભાજપાકો ખાય, દાળતું પાણી પીએ,  
ભળે મહીં જો ભાત, જરા તો ભડકણુ ડૂબીએ,  
ખી. એ. ક્યાંથી થાય, થાય તો બળના સાંસા,  
ઉનાળે પણ ખસે, નહિ દીલ પરથી ઘોંસા. ૩  
બાળલગ્નથી બની, દેશની ખૂબ ખુબારી,  
પ્રજા કાંકલી અરે, નીવડી બ્રજ વિકારી,  
ક્યાં છે પરશુરામ, કરી નક્ષત્રી પૃથ્વી !  
ક્યાં અરબુન ક્યાં બીમ, ધરમધજ રામ યશસ્વી ? ૪  
ક્યાં કોડીલો કરણ, ધરણી ડોલાવી જેણે !  
દક્ષ દિલીપ ક્યાં હાલ, ગાય રીઝાવી જેણે;  
પૃથ્વરાજ ચુહાણ, પ્રતાપ સશકત સિવાજ,  
તોળે નિર્મળ ન્યાય, અફલ અકબર પ્રિય કાજ; ૫

બાર વરષનાં બાળ, બાળના બાપ બને છે,  
 ‘કાળા મોંના કાળ,’ ધિક્ક શીટકાર તને છે,  
 વે’મ યવનનું જોર, નરમ ના કિંચિત પડતું,  
 એનું પણુ છે સાલ, ખરું જ્યાં ને ત્યાં નડતું. ૬  
 રૂઢી બૂંડી રમે જમે, નાચે ને ફેરે.  
 ખાય આપણું ખાસ, અને આપણને ખૂદે:  
 નિમક ખાઈ જોડ, ધણીનું તોડે ખોટું,  
 તેના જેવું પાપ, નથી દુનિયામાં મોટું. ૭  
 ઇશ્વરને ત્યાં જરા, નહિ છુટકો થાવાનો,  
 આખર એ કરનાર, પાંડમાં પસ્તાવાનો,  
 આળસ ફેંકી દૂર, ચપળતા ચિતમાં લાવો,  
 નિર્ભયતા વટ ટેક, શરાતન સદ્ય વસાવો. ૮  
 અડગ શસ્ત્ર ઉત્સાહ, ધોરજ ધજ દાલ ઝુકાવો,  
 બાળલગ્ન ફૂર વે’મ, રૂઢી રગડી રજાવો,  
 હરહર કરો યાહોમ, જોમ જખરું દરશાવો,  
 પુરુષારથ પર પ્રીત, ધરી નિજ નામ દોંપાવો. ૯  
 લક્ષ્મી ગઈ પરદેશ, નેહને પાછી લાવો,  
 ઉદ્ધમ અદ્ભૂત રંગ, અખાડો ઉગ્ર જમાવો,  
 હુનરકળા લો હાથ, વિચાર કરો નવ ઝાઝો,  
 દાના થૈ દીલમાય, દેશ અરથે કંઈ દાઝો. ૧૦

## પ્રભાતનું વર્ણન.

### પ્રભાતિયું.

[ વાણેલાં બધે વાયાં રે—એ રાગ. ]

ઉગ્યો ઉગ્યો રે રૂડો રમણિય સૂર કે, હોંસીલી ઉઠ્યાળારે.  
 ઝળકે ઝળકે રે જેનું ઝળહર નૂર કે, હોંસીલી ૦ ૧



એને જોઇ રે નાહો ચંદ્ર પ્રકાશ કે,	હોંસીલી૦
સિંહ ભાળી રે જોમ મૃગ ધરી ત્રાસ કે,	હોંસીલી૦ ૨
દીવા ફેરી રે જોત ઝાંખી જણાય કે,	હોંસીલી૦
ખૂણેખચકે રે દોડી ધુવડ ભરાય કે,	હોંસીલી૦ ૩
દેરેદેરે રે વાગે નોખત ઘોર કે,	હોંસીલી૦
ગિરિ ટાચે રે નાચે થન થન મોર કે,	હોંસીલી૦ ૪
નદીઘાટે રે ખેઠા ખગદગ ખાસ કે,	હોંસીલી૦
ધૂએ કપડા ઘોળી માય ન શ્વાસ કે,	હોંસીલી૦ ૫
નેહે ભરતીરે નારી નિર્મળ નીર કે,	હોંસીલી૦
વહે મીઠો રે મંદમંદ સમીર કે,	હોંસીલી૦ ૬
ધૂમે માળી રે મહી હાથમા છાંય કે,	હોંસીલી૦
દાનો ડમરો રે, દીપે ગરવો ગુલાબ કે,	હોંસીલી૦ ૭
બુદ્ધ બદ્ધ રે ગુણી ગલખો બુદ્ધ કે,	હોંસીલી૦
ખે'કે ચપો રે બીલીપત્ર અમૃત્ય કે,	હોંસીલી૦ ૮
ઉધે એદી રે હોય અક્કલહીન કે,	હોંસીલી૦
બાગે ફરતા રે મોટા લોક અમીન કે,	હોંસીલી૦ ૯
ખીટ્યાં કમળો રે ખીલી નાગરવેલ કે,	હોંસીલી૦
ટાલે ચમરી દોડે દડબડ દેલ કે,	હોંસીલી૦ ૧૦
ઝાસખિંદુ રે મોતી જોવા મનાય કે,	હોંસીલી૦
ધીમેધીમે રે ઝોણું અંધારું થાય કે,	હોંસીલી૦ ૧૧
ગાયો ફેરા રે બંધ છોડે ગોવાળ કે,	હોંસીલી૦
પંધી પળતારે પંથે આણી વહાલ કે,	હોંસીલી૦ ૧૨
સંધ્યા સાધે રે શુદ્ધ વિપ્રના બાળ કે,	હોંસીલી૦
શાભે ભરમે રે જોનાં કુમળાં કપાળ કે,	હોંસીલી૦ ૧૩
વાત વિસરી રે આવે આ તક યાદ કે,	હોંસીલી૦
વિહજનનના રે થાય વાદવિવાદ કે,	હોંસીલી૦ ૧૪
લક્ત ધરતા રે પરબ્રહ્મ ધ્યાન કે,	હોંસીલી૦
હાથ જોડી રે હરીને એક સ્થાન કે,	હોંસીલી૦ ૧૫

શું ! આ શોભે રે સ્વચ્છ અધિક આકાશ કે, હોંસીલીં  
એ તો અરપે રે હોંસે ઉજળો ઉલાસ કે, હોંસીલીં ૧૬  
સેવે વનનો રે વાયુ સાધી આ યોગ કે, હોંસીલીં  
રહે તેનું રે તન અધિક આરોગ્ય કે, હોંસીલીં ૧૭

## અમદાવાદ ફીમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજરૂપી બાગ વિષે.

[ ગિરધારી રે ખાત કહું તે વિચારો—એ રાગ. ]

કોલેજ વડો બાગ કીમતી જાણો,  
બાળા તે છોડ પ્રમાણો;  
શા ! વર્ગ તણા મુંદર વિધવિધ ક્યારા,  
નયનેથી થાય ન ન્યારા.  
જાન ખાતર ખૂબ ખરચાય રે,  
વિત વારિ વિમલ વપરાય રે,  
જેનું મૂલ કળી ન શકાય રે,  
મંડાયાં જ્યાં મંગલમય મંડાણો, બાળાં ૧  
આ છોડ બધા જામે ઉછરતા જાય,  
તેમ અંગ ઉમંગ ન માય,  
દુર્ગુણરૂપી દુષ્ટ ધાસ ખરપાય,  
વરણી તે વાત ન જાય.  
ફળ વિદ્યા પ્રશંસાપાત્ર રે,  
લાઘે ભૂલ નહિ તલમાત્ર રે,  
આધે થાય શીતલ શુભ ગાત્ર રે.  
અમ વિના તે પ્રાપ્ત થાય પાછાણો, બાળાં ૨  
આન્તિનો રે બ્રહ્મ સડો ના લાગે,  
જોખમની ઝાળ ન જાગે,

તે માટે રે લક્ષ અવશ્ય અપાય,  
 ભૂલમાં તે વાત ન જાય.  
 ફરે ચીવટથી ચોપાસ રે,  
 લેડી સુપરિન્ટેન્ડન્ટ ખાસ રે,  
 નેનો અંતર અધિક ઉદ્દાસ રે,  
 વિદ્વાન મુખે રાય વિશેષ વખાણો. ખાળાં ૩  
 પ્રતિવર્ષે રે થાય પરીક્ષા સારી,  
 નહિ પક્ષપાત બલિહારી,  
 કોઈ પાસ થતાં કોઈ ક્વચિત ન પાસ,  
 પત્રકપર પડતો ભાસ.  
 આ ખાગતણો રખવાળ રે,  
 ન્યોર્ન પંચમ દીનદયાળ રે,  
 લેતો લાયક સુત્ર મંલાળ રે,  
 છચુ નૃપતિ તે શુદ્ધ આપણો શાણો, ખાળાં ૪

## શાણી વિદાય.

[ આધવરાજ અમને—એ રાગ. ]

છોડી પીયરનો સમાજ, સાસરે જાય શાણી,  
 ધરશે હવે કોણ દાઝ, સાસરે. ટેક.  
 હરણીના સરખી ગરોબડી બિચારી,  
 સદગુણનો શુભ સાજ,  
 શોક હૃદયમાં સજડ થાય એવો,  
 દરોએ હુબે જેમ જાઝ, સાસરે ૧  
 ટાલ સહુને ન વાય વહુને,  
 વદને એમ વદાય, સાસરે ૦  
 મનગમતી ચીજ નજરે પડે પાણ,  
 મુખેથી તે ન મગાય, સાસરે ૦ ૨

સરખી સમાણીની સાથે નિરાંતે,  
 ઝાઝું ટકી ન શકાય, સાસરે૦  
 પરના હુકમ ને પરના હમેશાં,  
 ચાલ પ્રમાણે ચલાય, સાસરે૦ ૩  
 લાડેથી ઉછરેલી—ઢાડીલીથી ક્યમ !  
 પગ બાંધ્યો આમ રખાય, સાસરે૦  
 પરનાં પોતીકાં ગણી એમાં વસવું,  
 એાધી ન વાત મનાય, સાસરે૦ ૪  
 સાસરી હોય અસીલ અતિથય,  
 તોપણ કપરી ગણાય, સાસરે૦  
 ઈશ સદા એનું રક્ષણ કરજે,  
 ગ્રેમેથી લાગું હું પાય, સાસરે૦ ૫  
 સાસરીમાં સહુ હોય લલે પણ,  
 ત્યાં એના અંગનું કેણું ! સાસરે૦  
 કુમળી બાળાનું કાઠું હજી શું ?  
 થે બાર વર્ષની એણે, સાસરે૦ ૬  
 ડાડીલીએ નથી કિચિત કીધું,  
 કડવું દાતણ કાઠી વાર, સાસરે૦  
 ટાઢ કે તડકા એણે નથી દીધાં,  
 નીકળી નથી ઘરબાર, સાસરે૦ ૭  
 સ્વપનામાં ગામ કે ઘર ના દીકલું,  
 તે સ્થળ આજ વિદાય, સાસરે૦  
 આવી છે આણે શું લાવી છે પોતે,  
 પિયરની પટકી પીંખાય, સાસરે૦ ૮  
 ટાડું છાંડ્યું પીરસાય લાણમાં,  
 તે પણ પુરું ન હાય, સાસરે૦  
 સેંજ કમુર પડી હોય તેની,  
 કીડીનો કુન્નર ચાય, સાસરે૦ ૯

ગમ મારવા સરજી થું વિધિએ,  
ગોરીને આ જગમાંય, સાસરે.  
એથી અધિક દુઃખ હોય તો બાળા,  
વ્યર્થ બિચારી નિંદાય, સાસરે ૧૦

## છોકરીનો ઉત્તર.

ગદ્ય.

[ શ્રીમંત સયાજી નૃપ શરા જે—એ શગ. ]

તું શોક કરે શીદ માડી રે, (૨)

સુશીલ શોભતી સદા સાસરે લાડીરે. તું શોક ૦ ટેક.

છૂટકો નહિ એ વણુ સ્ત્રીનો રે, (૨)

ધારો આખી સૃષ્ટિનો રે, (૨)

એ ચઢવા સરજ્યો છનો રે, (૨)

મહારાય કેમ ગુણુ ભરી, જ્યંય શું કરી, કહણુ થાજરી, કરે ૧

ધરથી જૂદાં ઝટ પડવું રે, (૨)

તે લાગે પેલાં કડવું રે, (૨)

તેનું આવે આ રડવું રે, (૨)

માખાપતણો બહુ પ્રેમ, સદાનો લેમ, યિસરે કેમ, કરે ૨

તેં કહ્યું બંધું તે સાચું રે, (૨)

જે રહ્યું ન તેમાં કાચું રે, (૨)

તુજ મધુર વેણુપર રાચું રે, (૨)

સૌ સંકટ સહન કરીશ, દીલ ન કરીશ, આંસુ ન ભરીશ, કરે ૩

આખાશ ! સુતા પ્રિય મારી રે, (૨)

તેં કરી મને હીક દારી રે, (૨)

વળી અખિલ વિશ્વમાં તારી રે, (૨)

અણુખંડ હેવાતણુ રહે, જાનગુણુ મહે, છણુ શીખ લહે, કરે ૪

## શિખામણ.

[ આઠ્યાં અડદનાં ગાડાં, મોતીસેર મનડાં રે—એ રામ. ]

શાણાં સાસરિયાંથી,	રહેશે ન અતડારે,	
તેનાં સધળાં સગાંથી,	રહેશે નં	૧
કરળે કે' તે તે કામ,	રહેશે નં	
હારી જશે ન હામ,	રહેશે નં	૨
સાસુ કોપે કદાપિ,	રહેશે નં	
તપી જાય તથાપિ,	રહેશે નં	૩
સામે ઉત્તર એક,	રહેશે નં	
દેશે ના ધરી ટેક,	રહેશે નં	૪
મૂગાં રે'વામાં માલ,	રહેશે નં	
સામું બોલેથી સાલ,	રહેશે નં	૫
વધે ઉલટી પંચાત,	રહેશે નં	
જાય બહુ કાન વાત,	રહેશે નં	૬
દાબી દેવુંજ મૂળ,	રહેશે નં	
ઉભું કરવું ન શૂળ,	રહેશે નં	૭
જેઠ દિયર દેરાણી,	રહેશે નં	
વળી નણદી જેઠાણી,	રહેશે નં	૮
જેને જેવું ધટીત,	રહેશે નં	
તેને તેવું ખચિત,	રહેશે નં	૯
તાઠી સધળાંનું હિત,	રહેશે નં	
માન દેવું એ રીત,	રહેશે નં	૧૦
ધટે ધરડાંની લાજ,	રહેશે નં	
શોભા સરસ એમાંજ,	રહેશે નં	૧૧
કે'ણી સધળે સુણાતી,	રહેશે નં	
દીપે દરબાર હાથી,	રહેશે નં	૧૨

## કાગ પ્રતિ ઉકિત.

પીછા અથવા હીરછંદની ચાલ.

ગિરિની ટોચ ચઢી હે ! કાગ, શઠ ગુમાન શું કરે,  
હંસની ન તુલ્ય તું, ન અર્થ હંસનો સરે. ગિરિની૦ ૧  
દૂધ નીર સેજભેળ, ચાય તે ન જૂજવાં,  
તું અને તું તાત તકે, દોડવી મથી મરે. ગિરિની૦ ૨  
જેનું કામ જે કરે, ન ચાય તે ખોળ થકી,  
મરડ રાખ ના મલીન, દાઢથી ન કો ઠરે. ગિરિની૦ ૩  
ચઢ્યો ધતુર ચાવળો, ચઢાઈ શિવ મસ્તકે,  
પણ સમાજમાં ગુલાબ, જો ! પૂજાય આખરે. ગિરિની૦ ૪  
રૂપ રંગ રાગ કે, ન ઢંગઢાળ તુજમાં,  
શા ! હિંસાખમાં અલ્યા, ન ચા'ય કોઈ અંતરે. ગિરિની૦ ૫  
ચઢે હજી ઘિંચાણમાં, મહાલ મસ્ત થઈ ભલે,  
સર તટે નીચાણમાં, કુલીન હંસ છો કરે. ગિરિની૦ ૬

## બાળકને બળિયા ટંકાવવા વિષે.

બરબી.

[ વાંસજડી વાગી ને હું બગી-એ રાગ ]

બાળકને બળિયા તમે ટંકાવો,  
સાચેસાચું નોંધમાં નામ નોંધાવો, બાળકને૦ ૧  
આવે ટાંકનાર તમે ઘેર ચાલી,  
જીકર તેની સાથ કરો કાં ખાલી,  
કરો બાળકુમળો આગળ કર જાલી, બાળકને૦ ૨  
નથી દેવી પડતી તુટીપુટી દમડી,  
છતાં જેમ ફરતી ચકરડી બમરડી,  
ફરો કેમ તેમ તમે મુંખ મરડી, બાળકને૦ ૩  
નહારો એ રોગ બહુ પીડ પાડે,  
ધણકનું મુંખમાંથી કાસળ કાઢે,  
ઝેરી નવર ઝુકવી એ જીવમી પગાડે, બાળકને૦ ૪

ખૂરામાં ખૂરો એ વ્યાધિ ખૂરો,  
એથી જય હાર પામી મટ શૂરો,  
શાણી સરકાર કીધો વશ પૂરો, બાળકને ૪  
નથી આખરીએ કશું વળવાનું,  
તુળાથી દરદ નહિ ટળવાનું,  
દવા માવજનથી ખસુસ ખળવાનું, બાળકને ૫

## કેળવણીના કિરણથી થયેલો ઉજસ.

ગરબી.

[ ક્યાં ગયો પેલો મોરલીવાળો—એ રાગ. ]

કેળવણીના કિરણવડે આ અધિક થયો ઉજસ રે,  
નહિ તો અંધારામાં રખડી પામત કંઈ કંઈ ત્રાસ રે. ટેક.  
પેલે મારી બે'નો એમ કે'તાં જે, કેળવણીથી દુઃખ રે,  
હવે મારી બે'નો એમ શું ! કો'છો, એ ઉપજાવે સુખ રે,  
કેળવણીના ૧

પેલે મારી બે'નો એમ કે'તાં જે, ભૂતની વાતો સાચી રે,  
હવે મારી બે'નો એમ શું ? કો'છો, કામ વગરની કાચી રે,  
કેળવણીના ૨

પેલે મારી બે'નો એમ કે'તાં જે, ભૂવા મારે મૂઠ રે,  
હવે મારી બે'નો એમ શું ? કો'છો, એ સમજાવું જૂઠ રે.  
કેળવણીના ૩

પેલે મારી બે'નો એમ કે'તાં જે, નજર હિતારા કરવા રે,  
હવે મારી બે'નો એમ શું ? કો'છો, ઢોંગ નહિ આદરવા રે.  
કેળવણીના ૪

પેલે મારી બે'નો એમ કે'તાં જે, તોર્ણજ બાંધી રાખો રે,  
હવે મારી બે'નો એમ શું ! કો'છો, કટ લઈ કાપી નાંખો રે.  
કેળવણીના ૫

પેલે મારી બે'નો એમ કે'તાં જે, પડખો બા પડશે રે,  
હવે મારી બે'નો એમ શું ? કો'છો, આવો એ નહિ નડશે રે.  
કેળવણીના ૬



## સ્વદેશ ઉપર પ્રીતિ.

અરબો.

[ ગાઓ ગાઓ ઉમંગે આજ, પ્રભુના મહિમાને—એ રાજ. ]

રસકસથી રૂપાળી રે, યશાળી ભરતશૂભિ,  
ચાઉં પૂણું કૃતારથ રે, ચેતુર તુજ ચરણ સુખી. રેક.

વિક્રમ ભોજ કરણ કુલીન, દિવ્ય દિલીપ દુષ્યંત,

રામ ધર્મ રવિ સત્યનો, હરિશ્ચંદ્ર યશવંત,

ભીષ્મ દ્રોણ દગ ધીર ધનંજય, શિવાજી શૂરવીર રે,

પૃથુરાજ સુપ્રતાપ પ્રતિજિત, જયશિખર રણધીર, યશાળી.

કાળિદાસ કુશળ કવિ, કીમતી કોહિનર,

બાણ ભાંધે શ્રીહર્ષનું, જળહળ જગતું નર,

વાલ્મિક વ્યાસ વિદુર વિદૂરથ, વિશ્વામિત્ર વસિષ્ઠ રે,

ગૌતમ કણ્વ કણ્વ જમદગ્નિ, કરયપ અત્રિ ધણ, યશાળી.

સાવિત્રી અહલ્યા શયિ, સીતા શાન્ત સ્વરૂપ,

દમયંતી શુભ દ્રૌપદી, તારા રસબસ કૂપ,

મનહર મીરાં રાણુક વિમળા, સુકન્યા સરદાર રે,

રૂપસુંદરી પદ્મા કૃષ્ણા, રૂપગુણનો ભંડાર, યશાળી.

તારામતી મંદોદરી, તેજ તણે અંબાર,

અનસૂયા વિસરે નહિ, સદગુણનો શણગાર,

એવાં રત્ન અનેક જમાવ્યાં, કોઇ ન તારી તુલ્યરે,

તું તે તું આ અખિલ વિશ્વમાં, એકજ મુખ્ય અમુલ્ય, યશાળી.

મેળામેળા માંડવા, નિર્મળ નાટારંગ,

ગાનતાન ગમ્મત ધણી, ઉછળતો ઉછરંગ,

હુમરકળા ધન ધાન્ય જવાહિર, જેની ઉડતી છોળ રે,

ખરદેશી નિરખી સોભાતા, રસિક ગર્વાતાં ધોળ, યશાળી.

કુંજધટા તંદૂની છટા, હેમકળશ મંદિર,

કેમાડ સુખડ કારમાં, ઘંટનાદ ગંબીર,

વિધવિધ વૈલવ વિધવિધ રચના, વસ્તી ઉજ્જગિયાટ રે,  
 રથ હાથી હય મેઘાડંબર, ચમરતણો ચળકાટ, યશાળીં  
 હતું નહોતું થૈ ગયું, સ્વપ્ન ન તેનું આજ,  
 ખેદરકાર રથા અમે, કર્યું રાજનું છાજ,  
 રડ ના આમાં દોષ ન તારો, દોષ અમારો જાણુ રે,  
 કર્યા હાથનાં હૈયે વાગ્યા, મંડાઈ મોંકાણુ, યશાળીં  
 કલહ કુસંપ કુટિલતા, વ્યર્થ ફંલ અભિમાન,  
 સ્વાર્થશુદ્ધિ સાધી સહુ, તનમાં રાખી તાન,  
 જૂઠું કપટ છળ છેલ દગાઈ, આગસ ઉંઘ નિષેધ રે;  
 વેર વિરોધ વહેમ વસાવ્યો, કેમ ન ખુંપે ખેદ! યશાળીં  
 આમ સજો પેઠા થકી, પેઠા મનર લોક,  
 પવન પૂંકાયો પ્રલયનો, શમ્યો નહિ રજ શોક,  
 પરાધીનતા કરમે ચોંટી, થાય ન ઉંચી ડોક રે,  
 નિંદાણા ન જવાહિર દીકું, ન રથો કાયમ નોક, યશાળીં  
 રઝળ્યાં માથાં કૈંકનાં, મચ્યું બહુ રમખાણુ,  
 ઉજ્જલ રૂધિર યોગમ વહ્યું, નિકળ્યું એજ લહાણુ,  
 થનાર વસ્તુ થયા કરે છે, મા કર મા અફસોસ રે,  
 ફરતાફરતી છાંય અસલથી, ધર શાન્તિ નજ રોષ, યશાળીં  
 દેશતણી નહિ લાગણી, તે જન પશુ સમાન,  
 ઘાસ ન ખાતો એટલો, પશુના પર એહેસાન,  
 જંગલમાંના જંગલોને પણ, દેશતણી બહુ દાઝ રે,  
 દેશને અર્થે દેહ ગુમાવે, ન મૂકે નેવે લાજ, યશાળીં

### ધ્રુવરનો ઉપકાર.

[ ઝીણા માણ હો રાજ—એ રામ. ]

જે જે જગકરતાર,

વિસરાય કેમ આ અનેક ઉપકાર. જે જે ટેક.

- અડરજડરમાં જતન કીધું બેસ,  
સટરપટર દુઃખ હણીયાં હમેસ,  
દૌન જાણી દૌલ દયા વાપરી વિશેષ, જે જે૦ ૧
- પ્રથમ પોપણુ સાર પ્રકટાવ્યું દૂધ,  
સ્વાદમાં સુધાના જેવું સરસને શુદ્ધ,  
એવો કોણ હોય કે તે ઉતરે વિરદ્ધ, જે જે૦ ૨
- શ્રીકૃષ્ણમાં નીર સ્થિર તલમાં શું તેલ,  
શેરડીના રસમાં મિઠાશ શી મચેલ,  
દૌવેલીમાં દીપતું શું ! આવડું દીવેલ, જે જે૦ ૩
- નાના મોટા જીવ જે આ જગમાં જણાય,  
ગણવા જે બેસીએ તો ગણી ન શકાય,  
તેનો તું તારક તારી તુલના ન થાય, જે જે૦ ૪
- જળ ને અનાજના લંડાર ભરપૂર,  
જ્યાં ને ત્યાં જણાય જેની જગમાં જરૂર,  
વિલેકો વિસ્મિત થઈ હરખાય હૈર, જે જે૦ ૫
- કીડો પામે કણ હાથી મણ કેવો પ્રેમ,  
સમદષ્ટી રાખી ચા'ય સઘળાનું ક્ષેમ,  
શિશુની સંભાળ લે જનક માત જેમ, જે જે૦ ૬
- વન ઉપવન ધીંગ ઝરણોના ઘોષ,  
કરે વાષ કેસરો શિકાર સાર શોષ,  
વાંકીચુકી નદીએ આનંદના દે ઓષ, જે જે૦ ૭
- નલ સિંધુ નગ વાયુ શશિ શુભ લાણુ,  
ભૂમિમાં ભળાતી, ભવ્ય ખનીજની ખાણુ,  
ગદન ગતિનું પાડે મુરતું પિઠાણુ, જે જે૦ ૮

## અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧ બાળપ્રાર્થના. ... ..	૧
બાલ્યવર્ગ માટે.	
૨ ક્રોધલ વિષે. ... ..	૨
૩ એક કુકડા ને રમાડતી છોકરી. ... ..	૨
૪ કબૂતર વિષે. ... ..	૩
૫ સુધરીના માળા વિષે. ... ..	૪
૬ મનહર મેના. ... ..	૪
૭ વર્ષગાંઠના ઉત્સાહમાં ભરાતા સમાજમાં મદદ કરવા વિષે. ૫	
૮ સમાજનો ઉપકાર માનવા વિષે. ... ..	૬
૯ શ્રવણની માતાપિતા પ્રતિ ભક્તિ. ... ..	૬
૧૦ કસરેત વિષે. ... ..	૭
૧૧ ઝેરી જનાવરથી દૂર ખસવા વિષે. ... ..	૭
૧૨ માલણ મોગરો લાવ. ... ..	૮
૧૩ વિદ્યા કેમ આવે ?... ..	૯

### પહેલા ધોરણ માટે.

૧૪ વા'લી બેનતું નિશાળે જવું. ... ..	૧૦
૧૫ એને આળસ નથી. ... ..	૧૧
૧૬ બાળાઓની મિજબાની. ... ..	૧૨
૧૭ રસ્તામાં ચાલતાં સંભાળ રાખવા વિષે....	૧૩
૧૮ બોધ માનવા વિષે. ... ..	૧૪
૧૯ ભણવા વિષે. ... ..	૧૫
૨૦ ગાયના ગુણ. ... ..	૧૬
૨૧ સાતવાર. ... ..	૧૭
૨૨ નિશાળે જવા વિષે. ... ..	૧૭

ઘોઝા ઘોરણ માટે.

૨૩	“હું આજ નિશાળ જોવા ગઇ હતી.”	...	૧૯
૨૪	લખતાં હાથ હળવો રાખવા વિશે.	...	૨૦
૨૫	બંધ ( ધારો ) બાંધવા વિશે.	...	૨૦
૨૬	ખરાબ ટેવ ટાળવા વિશે.	...	૨૧
૨૭	ભણે ભણાઇ તજતો નથી...	...	૨૨
૨૮	આર માસ.	...	૨૩
૨૯	ગુજરાત વનસ્પતિની ઘાટી ઘટા. ભાગ ૧ લો....	૨૪	
૩૦	” ” ” ” ભાગ ૨ જો....	૨૫	
૩૧	” ” ” ” ભાગ ૩ જો....	૨૬	

ઝોઝા ઘોરણ માટે.

૩૨	સત્ય બોલવા વિશે.	...	૨૭
૩૩	ધર્મરતુ સ્તવન.	...	૨૮
૩૪	ભોજન વિશે.	...	૨૯
૩૫	પંખીનાં લગ્ન.	...	૩૦
૩૬	ચોકખાં કપડાં રાખવા વિશે.	...	૩૧
૩૭	છુંદણાં ન છુંદાવવા વિશે.	...	૩૨
૩૮	દાંત ન રંગવા વિશે.	...	૩૩
૩૯	ધરેણીની હઠ ન કરવા વિશે.	...	૩૩
૪૦	કળ્યાનું મોં કાળું.	...	૩૪

જોષા ઘોરણ માટે.

૪૧	સુધારાની કુધારાપર ચડાઇ.	...	૩૬
૪૨	પંદર તિથિ.	...	૩૭
૪૩	વિદ્યારથી દેવીની મહતા.	...	૩૮
૪૪	લાવથી ભણવા વિશે—ભણે ભાવે ઉમંગીઓ બાળકે.	૩૯	
૪૫	” ” —લાવથી ભણે તો સાફ રે.	૩૯	

૪૬ વિદ્યાર્થીજ નન્મ સફલ છે....	...	...	૪૦
૪૭ વિદ્યા ગુપ્ત ધન છે.	...	...	૪૧
૪૮ સુખનું મૂળ વિદ્યા છે.	...	...	૪૧
૪૯ અધુરું ભણુતર ન રાખવા વિષે.	...	...	૪૨
૫૦ માળાપની સેવા કરવા વિષે....	...	...	૪૩

### પાંચમા ધોરણ માટે.

૫૧ નકશો ચીતરવા વિષે.	...	...	૪૪
૫૨ સંપ વિષે.	...	...	૪૫
૫૩ દીર્ઘાયુષી થવાની દવા.	...	...	૪૫
૫૪ ઋતુઓ વિષે—(૧) શિયાળો.	...	...	૪૬
૫૫ " "—(૨) ઉનાળો.	...	...	૪૭
૫૬ " "—(૩) ચોમાસાની શરૂઆત.	...	...	૪૮
૫૭ " "—(૪) ચોમાસાના ચાર માસ.	...	...	૪૮
૫૮ " "—(૫) વસંત વર્ષુન.	...	...	૫૦
૫૯ ખાવળને દંપકો.	...	...	૫૨

### છઠ્ઠા ધોરણ માટે.

૬૦ ગાનના ગુણુ વિષે...	...	...	૫૩
૬૧ શિખામણુ.	...	...	૫૪
૬૨ કિમિયાની લતમાં ન પડવા વિષે.	...	...	૫૫
૬૩. અહણુથી ગાભરૂં ન પડવા વિષે.	...	...	૫૬
૬૪ આમગાડી વિષે.	...	...	૫૭
૬૫ ધુઅડ વિષે.	...	...	૫૮
૬૬ સુવડ શાણી વિષે...	...	...	૫૯
૬૭ શું ! કરવા અથડાય છે—વળ પાછી....	...	...	૬૧
૬૮ જી ! આપનાં તો અઢાર વાંકાં છે.	...	...	૬૨
૬૯ તું શું ! હસે છે....	...	...	૬૩

૭૦ બાળલગ્નથી ચતી હાનિ ! ...	...	...	૬૪
૭૧ પ્રભાતનું વર્ણન. ...	...	...	૬૫

ફિમેલ ટ્રેનિંગ કૉલેજ માટે.

૭૨ અમદાવાદ ફિમેલ ટ્રેનિંગ કૉલેજથી બાગ વિષે. ...	...	...	૬૭
૭૩ શાણી વિદાય. ...	...	...	૬૮
૭૪ છોકરીનો ઉત્તર....	...	...	૭૦
૭૫ શિખામણ. ...	...	...	૭૧
૭૬ કાગ પ્રતિ ઉકિત....	...	...	૭૨
૭૭ બાળકને બળિયા ટંકાયવા વિષે. ...	...	...	૭૨
૭૮ કેળવણીના કિરણથી થયેલો ઉગ્ગમ. ...	...	...	૭૩
૭૯ સ્વદેશ ઉપર પ્રાંતિ. ...	...	...	૭૪
૮૦ ધમ્મરનો ઉપકાર. ...	...	...	૭૫

પૃષ્ઠ.	આવા.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૪૬	૩	કવા	કવા
"	૩	કઠોર	કઠોળ
"	૬	પગે	તેગે
૪૭	૧૪	પણુ	વણુ
૪૮	૨૧	ભુલાશે	ભૂલવે
"	૨૨	સુંદર	સુંદર
૫૧	૨૫	દૂર	દૂર
૫૬	૬	થાપા	થાપ
"	૧૩	થાપ છે	થાપ તો
૫૭	૫	પેઠે	પેઠે
"	૧૨	કચરો	કચરો
૬૨	મથાળું	અદાર વાંક છે	અદાર વાંકો છે
૬૫	છેડેથી પહેલી	ઝળહર	ઝળહળ
૬૬	૨૭	પરબ્રહ્મ	પરબ્રહ્મનું
૬૭	૯	જમે	જમે
"	૧૬	પ્રાપ્ત	પ્રાપ્ત ન
૬૮	૬	રાય	થાય
"	૮	વદને	વદનેથી



## સુચના.

આ નવીન ગરમાવળી સંજોઈ તમામ હક્ક કર્તા  
ખાતાના સ્વાધીનમાં રાખ્યા છે, સખજ કોઈએ તેની પર  
નગી વગર છાપવી છપાવવી નહિ.

### હમનસાલ બાઈશંકર કૃત પુસ્તકો.

- કિંમત રૂ. આ. ૧
- ૧ વનરાજ આવડો (ઓપેરા) ... ૦—૫—
- ૨ " " (નાટકના ગાયન) ... ૦—૨—
- ૩ મણિમહાત્મ્ય [એટલે સ્વ. મણિભાઈ જશ-  
ભાઈ વડોદરા રાજ્યના દિવાન થયા તે  
સમયનું વર્ણન.] ... ૦—૧—૦
- ૪ દત્તેશિંહ લક્ષ્મ-મહોત્સવ [એટલે સ્વ. દત્તે-  
શિંહ (યુવરાજ) ગાયકવાડનાં વડોદરામાં  
લક્ષ્મ થયાં તે સમયનું વર્ણન.] ઉપરના  
પુસ્તકની પ્રતો જૂજ રહી છે. ... ૦—૨—૦
- ૫ પ્રસન્ન-પાઠાવળી અથવા બાળમુખેય  
ગરમાવળી (નવીન). ... ૦—૫—૦
- ૫ હનુ કાવ્યમાળા. [થોડા સમયમાં છપાશે.]

### પુસ્તક મંચમાંના ટેકાણાં:—

- ખંભાત. કર્તા પાસેથી, અલ્હાબ.
- " દામોદર દિરાલાલ, યુક્તસેવર. તથા હરવાળ.
- અમદાવાદ. એન્જન " રીઝીરોડ.
- વડોદરા. રેવ હિમ્મતલાલ પ્રશિયંકર, પંચમુખી મહાદેવ.

બહારગામ ખાતે સારા વિશ્વાસ લાયક એજન્ટ જોઈએ  
છીએ. કમીશન સાઈ આપવામાં આવશે.

ખંભાત. ૧ હમનસાલ બાઈશંકર પાંડયા.

